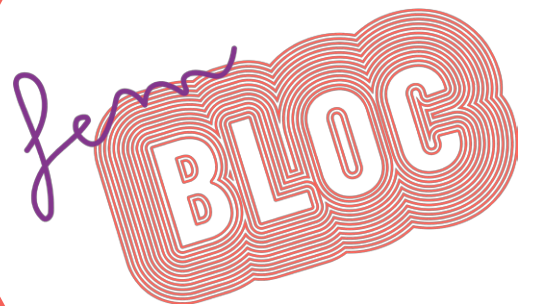

Marc conceptual per a un abordatge de les violències masclistes digitals

AVÍS LEGAL

El marc conceptual ha estat coordinat per la Fundació Surt i desenvolupat i escrit per Eva Cruells i Nagore Gartzia de Fundació Surt, Núria Vergés de la Universitat de Barcelona, Laia Serra com experta independent, Francisca Perona i Francisca Maya de Veus Gitanes, Edurne Jiménez de Candela, Lucía Egaña i Florencia Guzman de t.i.c.t.a.c. en el marc del projecte FemBloc (eGBVHelp) desenvolupat per Calala Fondo de Mujeres, Fundació Surt, Universitat de Barcelona, Alia i Donestech, i les expertes Alex Hache i Laia Serra, amb el suport de la UE i el seu programa Rights, Equality and Citizenship Programme (REC).

www.fembloc.cat

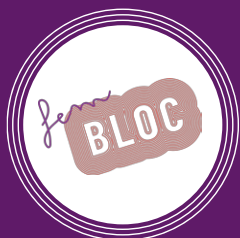
El contingut d'aquest document és responsabilitat de les autores del projecte i no reflexa necessàriament l'opinió de la UE i el seu programa Rights, Equality and Citizenship Programme (REC).

eGBVHelp. Tackling and responding to online gender-based violence through a pioneering e-helpline for reporting GBV online and empowering women, girls and LGBTIQ+ persons and professionals.

Coordinat per:

Amb la col·laboració de:

The Project is funded
by the European Union

ÍNDEX DE PÀGINES

Introducció **08**

Capítol 1: Estat de la qüestió **18**

- Introducció **19**
- Heteropatriarcat, violències masclistes, riscos i conseqüències: de les velles estructures a les noves xarxes socials **20**
- Les violències masclistes digitals: sobre les prevalences i les persones agredides **21**
- Les violències masclistes digitals: sobre les formes d'exercir-les **23**
- Les violències masclistes digitals: sobre els agressors i la resposta de institucions i plataformes per a fer-hi front **25**
- Feministes en acció: estratègies per contrarestar les VMD **27**
- Conclusions **30**

Capítol 2: Marc interseccional **31**

- Introducció **32**
- Marc teòric per a un abordatge interseccional de les VMD **33**
- Conclusions del procés i dels debats participats del marc interseccional **45**

Capítol 3: Marc legal

48

- Introducció
- Marc legal internacional de les VMD
- Marc legal europeu
- Marc legal espanyol
- Deficiències en la tutela penal de les VMD
- Drets i mesures de protecció
- Responsabilitat de les empreses gestores de webs i de xarxes socials per les VMD
- El marc legal català
- Conclusions del marc legal

49

51

53

57

73

75

79

80

89

Conclusions

94

Índex descriptiu del marc conceptual

El present document és una síntesi del Marc Conceptual que s'ha elaborat en el marc del projecte FemBloc que té la finalitat de definir un model d'abordatge i atenció de les violències masclistes digitals (VMD) a Catalunya. Per tal de dissenyar la línia digital d'atenció i suport i altres accions i eines associades per fer front a la violència masclista digital amb una perspectiva interseccional, és clau fer un exercici de reflexió i generació de marc des de diferents perspectives, mirades i sabers.

Presentem una introducció que situa els principals objectius del projecte i trets de punt de partida per a l'elaboració del Marc. A continuació, es presenten les tres anàlisis que configuren el marc: l'estat de la qüestió, marc interseccional i marc legal. Els processos de treball per a l'elaboració de cada marc han estat liderats per diferents equips i responen a objectius i estils diferenciats. Per últim, es presenten les conclusions finals de tot el procés d'elaboració del marc.

Cal fer esment que el marc que presentem és una fotografia de la realitat a dia d'avui i que està subjecte a revisió ja que estem en un moment d'evolució constant de les TRICs, en un moment de canvis legislatius rellevants sobre aquesta temàtica i en un moment de desenvolupament de recerca, coneixements i dades incipient.

Introducció

Es situa el projecte i els objectius i metodologia d'elaboració de cada marc i es defineix el concepte de violències masclistes digitals i el seu abast.

Capítol 1. Estat de la qüestió

Partint de la literatura acadèmica, estudis, dades, articles i informes desenvolupats per ciberfeministes, inclou un marc conceptual de la definició i identificació de les violències masclistes digitals; dades actuals i estudis en l'àmbit europeu, estatal i català; principals impactes de les violències masclistes digitals i estratègies legals, digitals i psicosocials per confrontar-les.

Capítol 2. Consideracions per a l'abordatge de les VMD des d'una perspectiva interseccional

Aporta en clau de debat participat elements imprescindibles per a dissenyar un model d'abordatge de les violències masclistes digitals des d'una perspectiva interseccional i per al disseny de la línia d'atenció i suport, l'experiència pilot i la seva avaluació.

Capítol 3. Marc legal

Identifica l'estat actual de les diferents legislacions internacionals, europees, estatals i catalanes que afecten a l'abordatge jurídic de les violències masclistes digitals.

Conclusions

Resumeix les conclusions més rellevants extretes de les tres anàlisis del marc conceptual.

AUTORIA

La coordinació del Marc conceptual i del present document ha estat realitzada per Eva Cruells de la Fundació Surt, qui també ha redactat la introducció i les conclusions finals.

L'estat de la qüestió ha estat desenvolupada per Núria Vergés i es basa en l'article "Un acercamiento situado a las violencias machistas online y a las formas de contrarrestarlas" publicat a 2021 per Núria Vergés Bosch i Ariadna Gil-Juarez de la Universitat de Barcelona (UB), revisat i actualitzat per l'equip de la UB Jordi Bonet, Leon Freude i Livia Morlette.

El Marc Interseccional ha estat elaborat de manera participada per Eva Cruells i Nagore Gartzia de la Fundació Surt, Francisca Perona i Francisca Maya de Veus Gitanes, Edurne Jimenez de Candela i Lucía Egaña i Florencia Guzman de t.i.c.t.a.c.

El Marc legal ha estat desenvolupat per l'experta Laia Serra.

El present document és una síntesi publicable dels tres marcs desenvolupats per cada una de les autores i ha estat revisat i consensuat en el marc dels equips que conformen el projecte FemBloc.

LLICÈNCIA

Aquesta obra està disponible sota Llicència Creative Commons Atribució - No Comercial – Sense Derivats 4.0 Internacional.

(CC BY-NC-ND 4.0):

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>

VOSTÉ ÉS LLIURE DE:

Compartir — copiar i redistribuir el material en qualsevol medi o format.

La llicenciant no pot revocar aquestes llibertat en tant que vosté segueixi els termes de la llicència.

Sota els següents termes:

Atribució — Vosté ha de donar crèdit de manera adequada, brindar un enllaç de la llicència i indicar si s'han realitzat canvis. Pot fer-ho en qualsevol forma raonable, però no de forma tal que suggereixi que vosté o el seu us tenen el suport de la llicenciant.

NoComercial — Vosté no pot fer un ús del material amb propòsits comercials.

SenseDerivades — Si remescla, transforma o crea a partir del material, no podrà distribuir el material modificat.

INTRODUCCIÓ

Motivacions i objectius del projecte FemBloc

Tal com reflexen algunes dades i s'afirma en l'informe del Parlament Europeu (Van der Wilk, 2018), les violències masclistes digitals (VMD) augmenten i tenen impactes significatius sobre les dones i les nenes de manera duradora. No obstant això, encara se sap i es controla poca cosa sobre aquestes violències i, de manera similar, les VMD només es tracten parcialment a les normatives i polítiques actuals de la UE.

En el context espanyol i català, les dones i els grups feministes ja han estat detectant, investigant i desenvolupant accions per combatre les violències masclistes digitals. Juntament amb expertes de la UE i Amèrica Llatina, s'han dut a terme accions pioneres de sensibilització sobre les violències masclistes digitals, com ara tallers, materials de formació, publicacions i kits per afrontar-les, així com anàlisis legals (Hache et al., 2015; Serra, 2018; Serra, 2019; Vergés, 2018; Vergés, 2019; Fernández et al., 2019). Ja s'han desenvolupat diverses estratègies per abordar la violència de gènere (Jane, 2017; Smith, 2018; Vergés, 2019).

El projecte FemBloc neix d'aquest recorregut i de la necessitat identificada per les expertes i organitzacions que conformen el partenariat i la coordinació del projecte de donar resposta a aquesta realitat emergent i encara poc coneguda com són les violències masclistes digitals. Les violències masclistes continuen reproduint-se i adaptant-se en aquests nous i -ja no tant nous- àmbits, mitjans i formes de relacionar-se afectivament, treballar i viure com són internet i les xarxes socials.

Ja no podem diferenciar les nostres vides entre allò que fem en un pla analògic i un digital, actualment ens situem en un continuum offline-online que configura la nostra realitat. A mesura que s'intensifiquen els usos de les tecnologies, internet i les xarxes socials, especialment en el moment actual de pandèmia de la COVID-19, les violències masclistes es multipliquen i s'estenen com a conseqüència d'aquesta mediació tecnològica (Jordi Bonet, 2019) i creixen amb els neomasclismes que s'organitzen i actuen també online (Fernández et al., 2019; Martínez-Jiménez i Zurbano-Berenguer, 2019), que inclús estableixen noves complicitats amb el capitalisme liberal i l'extrema dreta (Van Valkenburgh, 2019; Lee, 2019; Chávez Molina; Vergés, 2019; Koulouris, 2018; Siapera, 2019).

Encara que a priori les violències masclistes digitals puguin semblar més innòcues per a les dones i persones LGTBIQ* per ser menys físiques, poden resultar molt més danyoses a llarg termini (Van der Wilk, 2018; Woodlock et al., 2019). És fonamental posar la mirada en els impactes personals, socials i culturals que aquestes violències comporten, ja que afecten a un ampli ventall d'esferes com és la salut física i psicològica, les oportunitats educacionals i laborals així com la participació política i la llibertat d'expressió de les dones i persones LGTBIQ*. Tot això comporta un gran risc de pèrdua de democràcia amb el silenciament d'una part important de la població

a la nova àgora pública que és Internet. No es tracta de deixar de tenir relacions digitals, sinó de poder tenir-les lliures i segures (Vergés et al., 2017; Donestech, 2020). Hem de minimitzar els riscos, però cal un compromís social efectiu amb l'erradicació d'aquestes violències.

Amb tot això, FemBloc neix amb la finalitat de definir un model d'abordatge de les violències masclistes digitals des d'una perspectiva feminista interseccional en el context català, i amb la voluntat de transferir el coneixement i les bones pràctiques que emergeixin del projecte a altres contextos de l'àmbit de l'estat espanyol, europeu e internacional.

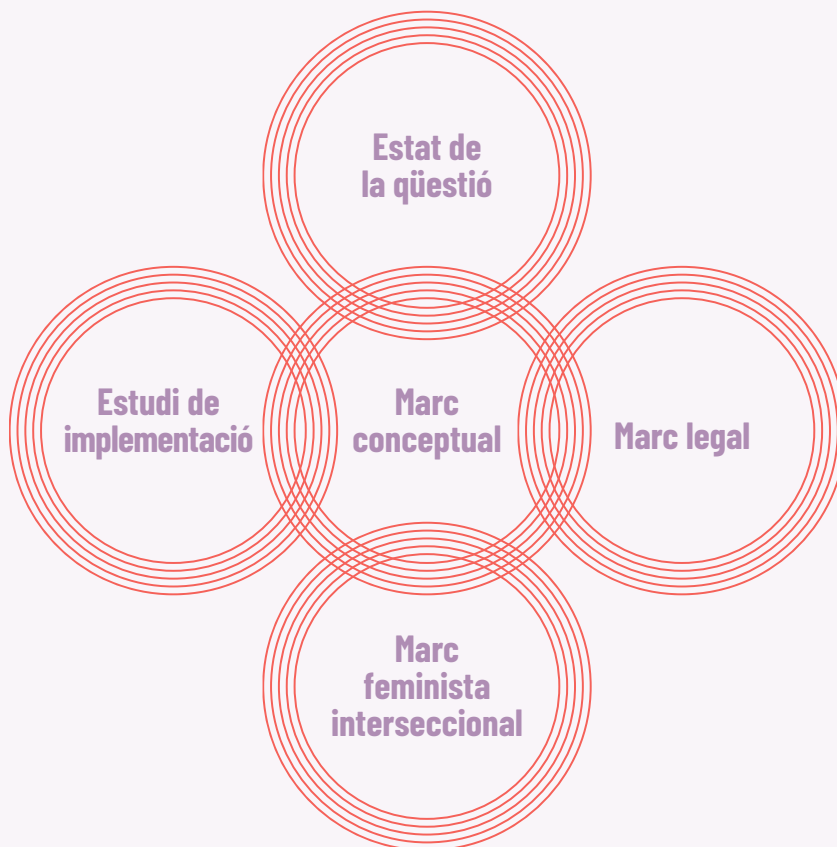
Els objectius del projecte són:

- 1) Dissenyar una línia digital d'atenció i suport per fer front a les violències masclistes digitals amb una perspectiva interseccional. En aquest enfocament interseccional, s'inclouen la diversitat de situacions que poden afectar a les dones i persones LGTBIQ*: edat, origen, ètnia, ingressos econòmics, diversitat funcional, orientació sexual i identitats de gènere, entre d'altres.
- 2) Proporcionar eines de suport i empoderament a dones, nenes i persones LGTBIQ* que pateixen violències masclistes digitals. En aquest sentit el projecte FemBloc formarà professionals i agents clau implicats en la identificació, suport i seguiment de les violències masclistes, a més de facilitar la coordinació, l'intercanvi de bones pràctiques i l'aprenentatge mutu entre ells. També es desenvoluparan i recolliran accions de sensibilització i apoderament, que inclouran tallers i esdeveniments, a més de protocols, eines, guies, metodologies i altres publicacions multilingües.

Objectius, metodologia i accions del marc conceptual

El marc conceptual que presentem s'ubica en el paquet de treball 2 del projecte europeu FemBloc que té l'objectiu de desenvolupar un marc conceptual per a l'elaboració d'un model d'abordatge de les violències masclistes digitals. Per tal de dissenyar la línia digital d'atenció i altres accions i eines associades per fer front a les VMD amb una perspectiva interseccional, és clau fer un exercici de reflexió i generació de marc des de diferents mirades i sabers.

D'aquesta manera, per al desenvolupament del marc conceptual hem situat quatre anàlisis: 1) l'estat de la qüestió de les violències masclistes digitals, 2) el marc feminista interseccional per a l'abordatge de les VMD, 3) el marc legal i 4) l'estudi d'implementació. El document que presentem es basa en els tres primers marcs elaborats, i el quart, l'estudi d'implementació es presenta en una publicació a part.

1) L'estat de la qüestió de les violències masclistes digitals inclou un marc conceptual amb la definició de les VMD on s'identifiquen els diferents tipus que existeixen; dades actuals i estudis en l'àmbit europeu, estatal i català; els principals impactes de les VMD i les estratègies legals, digitals i psicosocials per confrontar-les. L'experta acadèmica de la Universitat de Barcelona Núria Vergés ha liderat l'elaboració de l'estat de la qüestió i el seu resultat és un article publicat en coautoria amb Ariadna Gil-Juárez (2021)¹. L'article fa una revisió sistemàtica de 33 articles de la Web of Science amb una revisió tradicional dels treballs amb Donestech² sobre ciberseguretat, gènere i violències masclistes.

Les accions associades a l'elaboració de l'estat de la qüestió han estat:

- Recerca i redacció
- Reunions de treball amb l'equip intern de la UB i
- Presentació, debat i validació de l'estat de la qüestió al conjunt d'expertes i organitzacions del consorci.

Per altra banda, des de la UB també es va realitzar un seminari per a la resta de l'equip del projecte vinculat a dues recerques que actualment duen a terme dos dels membres de l'equip del projecte: Jordi Bonet i Leon Freude. Al seminari es van presentar els resultats de l'exploració de l'enquesta sobre VMD de Donestech (2019).

1 <https://doi.org/10.1590/1806-9584-2021v29n374588>

2 Col·lectiva ciberfeminista Donestech <https://donestech.net/>

En relació als Intimate Partners (IP), es va evidenciar com les IP pateixen més VMD i presenten pautes diferenciades respecte a les no-IP. En canvi, l'anàlisi de les dones amb rellevància pública va evidenciar com les violències que rebien apuntaven més als atacs reputacionals i a la denigració de la seva imatge pública, amb una major prevalença d'agressors col·lectius i desconeguts.³

2) El procés d'elaboració del **marc interseccional** ha tingut un triple objectiu: en primer lloc, aportar elements claus per a dissenyar un model d'abordatge de les violències masclistes digitals des d'una perspectiva interseccional. En segon lloc, considerar la diversitat de situacions i sistemes d'opressió que travessen les dones i persones LGTBIQ* (edat, origen, raça, ètnia, orientació sexual, identitat de gènere, situació socioeconòmica, situació administrativa, diversitat funcional, etc..) per tal de donar resposta a les VMD des d'un marc feminista interseccional. Per últim, aportar elements per el disseny de la línia d'atenció i suport, l'experiència pilot i la seva avaluació.

L'elaboració del marc feminista interseccional ha sigut un procés d'investigació-acció participatiu (IAP) feminista en el qual han participat la Fundació Surt i tres organitzacions feministes especialitzades en la temàtica. Com a IAP feminista, la metodologia requereix de la participació i expertesa d'entitats i col·lectius feministes amb qui construir coneixement a partir del treball en comú. Per això, en primer lloc, es va realitzar una convocatòria de participació adreçada a entitats i col·lectius feministes. Per a la selecció de les participants es van considerar diferents criteris com la diversitat de perspectives i especificitats (edat, raça, diversitats sexuals i afectives...), així com l'experiència i el recorregut de les entitats.

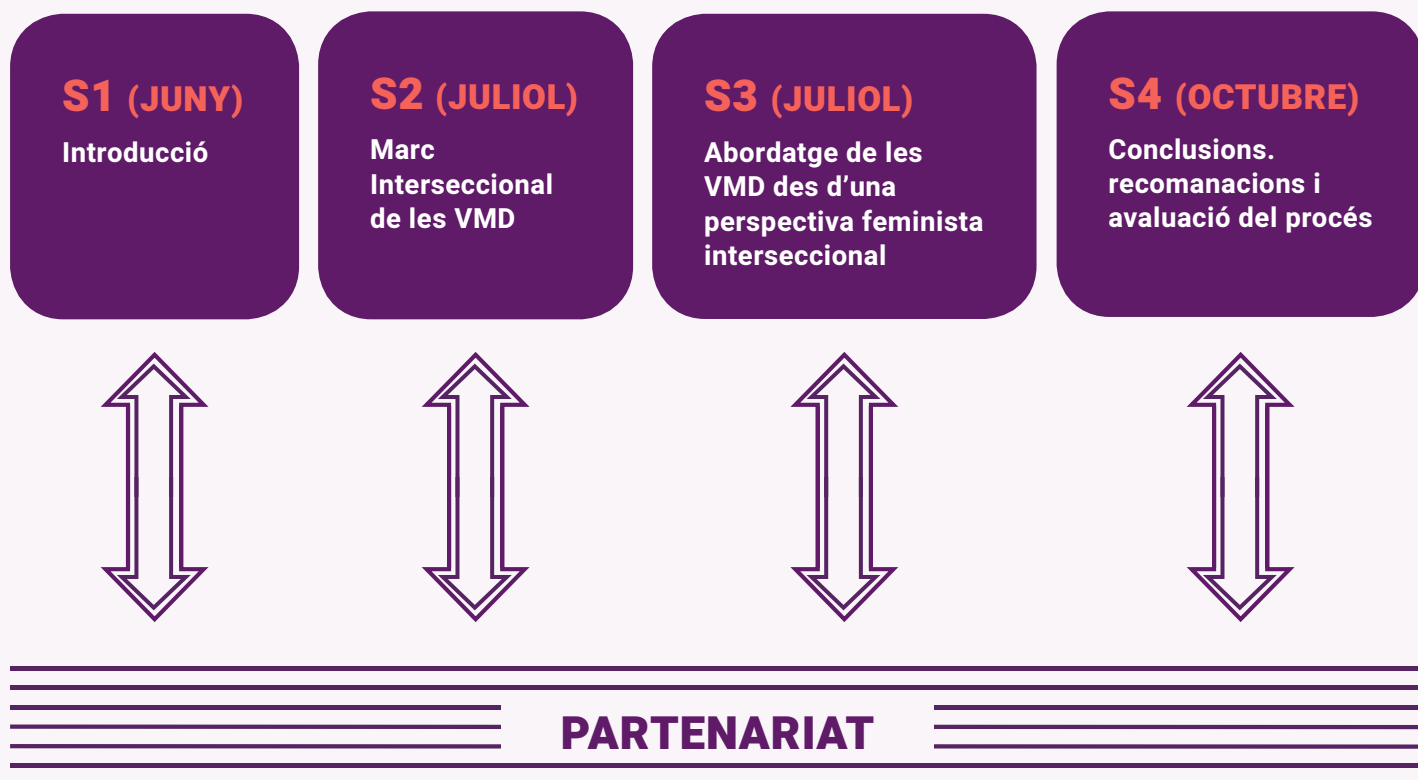
Després de realitzar el procés de selecció, les participants que finalment van vincular-se al projecte van ser:

- **Candela:** cooperativa d'acció social i comunitària que treballa en la formació, la sensibilització i la prevenció de les violències de gènere i la diversitat sexual en l'àmbit educatiu des d'una perspectiva feminista i interseccional.
- **t.i.c.t.a.c.:** taller de intervenciones críticas transfeministas antirracistas combativas. Cooperativa que promou la formació, anàlisi i pràctiques antiracistes transfeministes i decoloniales; la producció i difusió dels coneixements generats per persones migrades, racialitzades i sexe-gènere dissidents; l'articulació d'accions reivindicatives contra el racisme, la heteronormativitat, el capitalisme i la colonialitat.

³ La primera es publica sota el títol Digital Intimate Partner violence against women: types, responses and demands (2021) de Núria Vergés i Leon Freude i és presenta al congrés de la ESA 2021 sota el títol Digital Intimate Partner violence against women. Congrés ESA. Núria Vergés, Jordi Bonet, León Freude, Màrius Domínguez, Elisabet Almeda, Núria Pomar, Almodis Cebrià. La segona es publica en el següent article: Digital Gender Based Violence Against Women of Public Relevance. Intersectionality, Violences and Responses. Jordi Bonet Martí, Núria Vergés Bosch i Eva Cruells López.

- **Veus Gitanes**, associació que lluita contra el discurs discriminatori contra el poble gitano, i l'antigitanisme en general des d'una perspectiva feminista interseccional.
- Actua en la capacitació i facilitació de l'accés a l'educació de les dones gitanes; foment de la participació de les persones joves gitanes en la presa de decisions; promoció de l'ús i estudi de la llengua catalana i romaní; i desenvolupament d'accions de caràcter polític, social, cultural i econòmic que integrin i donin veu al poble gitano.

El procés ha consistit en quatre sessions de treball, debat i reflexió organitzades de manera coparticipada de tres hores de durada que es van donar a la seu de la Fundació Surt en format presencial. A més, cal destacar, tal com queda il·lustrat al següent esquema, que al llarg del procés s'ha donat una constant relació amb el partenariat del projecte. Aquesta articulació s'ha establert a través de dos vies: d'una a través de la participació a les sessions per part d'algunes sòcies del partenariat (UB i Alia/Donestech) i d'altra banda, a través de la comunicació entre la Fundació Surt i la resta d'entitats que conformen el partenariat en les reunions internes del projecte.

El plantejament de les sessions va ser el següent:

1. Presentació del procés i del grup: presentació del projecte, del marc conceptual del projecte, les participants i el grup de treball i la metodologia.

2. Marc teòric interseccional: estat de l'ús del concepte interseccionalitat, conceptes claus i perspectives del concepte a través de genealogies antiracistes, definició de la violència masclista i de la violència masclista digital des d'una perspectiva interseccional, elements determinants per a l'abordatge de les VMD en clau interseccional: marc teòric, implementació i avaluació del projecte.

3. Aterrant l'abordatge interseccional de les VMD: principis orientadors: perspectiva feminista interseccional, treball comunitari i en xarxa, i cura dels equips; anàlisi de casos: persones beneficiàries, perfils professionals, organització del servei, model d'acompanyament, tipus d'espai (físic i virtual), marc de col·laboració d'agents de la línia d'atenció i suport, relació amb la institució i recollida de dades.

4. Conclusions, recomenacions i avaluació del procés. Tot i que la creació del marc interseccional ha estat un procés col·laboratiu amb organitzacions feministes especialitzades en aquest enfocament i amb l'abordatge de diferents formes de violència masclista, s'han evidenciat les tensions existents en l'ús del concepte d'interseccionalitat i els límits de l'aplicació de l'abordatge de les VMD. El marc que es presenta en el capítol 2 identifica aquests debats, tensions i reptes així com les limitacions de la seva aplicació, ja que són qüestions fonamentals que aporten riquesa a l'abordatge de les violències masclistes digitals.

3) Per últim, el **marc legal** s'ha centrat en fer un recorregut de les diferents legislacions internacionals, europees, estatals i catalanes que afecten a l'execució de l'abordatge de les violències masclistes digitals i a les diferents maneres que poden ser utilitzades per atendre els casos. El marc legal, desenvolupat per l'advocada experta Laia Serra, inclou la perspectiva de gènere sobre els drets digitals, la regulació sobre la prova digital i els drets de les víctimes de violències masclistes digitals. El resultat d'aquest procés ha sigut un document de caràcter teòric que identifica l'estat actual de les diferents legislacions en els diferents àmbits i els reptes actuals, que és el que s'inclou en el present informe. En segon lloc, un de caràcter més pràctic, que recull informacions operatives sobre la jurisdicció administrativa de protecció de dades, penal, civil i laboral, així com models de resolucions que es posaran al servei de la línia d'atenció i suport FemBloc.

Les accions associades a l'elaboració del Marc legal han estat: 1) recerca i redacció 2) reunions de treball de coordinació i 3) presentació, debat i validació del marc legal al conjunt d'expertes i organitzacions del consorci.

Nomenclatura i definició de les VMD

Cal especificar que en el projecte hem pres algunes decisions prèvies respecte a com nombrar i definir les violències masclistes digitals. Hem vist que no existeix una terminologia consensuada a nivell internacional, espanyol, llatinoamericà o català per a referir-s'hi. La terminologia és àmplia i podem llegir-la en termes com “ciberviolències masclistes”, “violències de gènere facilitades i/o ampliades per les tecnologies de la relació, informació i comunicació (TRIC)”, “violències de gènere online” o “violència masclista en línia”. En anglès s'identifiquen termes com *“technology related violence”*, *“technology related gender based violences”*, *“violences enabled by ICT”*, *“online/digital gender (based) violence”*, *“online misogyny”*, *“cyber violence against women”* o *“online violence Against women”*.

En el marc de FemBloc hem decidit parlar de violències masclistes digitals per a referir-nos al terme adoptat en el marc de la Llei 17/2020, del 22 de desembre, de modificació de la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista en l'àmbit català. Aquesta reforma de Llei va ser redactada per a l'experta legal Laia Serra contractada per el present projecte i inclou de manera pionera en una legislació catalana i de l'estat espanyol les violències masclistes digitals com una forma i com un àmbit de les violències masclistes. Aquest terme també ens resulta útil per emfatitzar: a) el masclisme rere aquestes violències, b) les desigualtats de poder del sistema sexe-gènere-sexualitats i c) que l'atenció recaigui sobre l'agressor (Neus Roca Cortés, 2014).

Respecte a la definició de les violències masclistes digitals partim també d'una manca de definició consensuada a nivell internacional. Segons Laia Serra (2021) les violències masclistes digitals són una interacció entre el masclisme i les violències digitals. Aquestes han estat abordades des de diferents àmbits d'actuació. El sector tecnològic ha posat l'èmfasi en el medi o el vehicle mitjançant el qual es cometen, obviant la perspectiva de gènere i les dinàmiques de violència estructural que les motiven, i per contra el sector de lluita pels drets de les dones ha minimitzat el seu component tecnològic, que les fa singulars i imposa un abordatge diferenciat. Aquesta divisió d'enfocs ha fet que les institucions internacionals, en els seus convenis i recomanacions, no hagin mesclat perspectives ni usat termes unificats. Bona mostra d'això són les institucions dedicades al cibercrim, que només han posat l'atenció a la pornografia i a l'abús sexual infantil mitjançant les TIC, i no a la resta de violències masclistes contra les dones.

Per el nostre marc conceptual ens basem en les definicions següents:

a. de la definició de la relatora especial de les NNUU sobre la violència contra les dones⁴: *“La definició de violència en línia contra la dona s’aplica a tot acte de violència per raó de gènere contra la dona comès. Amb l’assistència, en part o en la seva totalitat, de l’ús de les TIC, o agravat per aquestes, com els telèfons mòbils i els telèfons intel·ligents, Internet, plataformes de medis socials o correu electrònic, dirigida contra una dona per el fet de ser dona o que li afecta de manera desproporcionada (...)”*.

b. la definició de la pròpia Llei 17/2020: *“els actes de la violència masclista i misogínia en línia comesos, instigats, amplificats o agreujats, en part o totalment, amb l’ús de les tecnologies de la comunicació i informació, plataformes de xarxes socials, webs o fòrums, correu electrònic i sistemes de missatgeria instantània i altres mitjans semblants actuals o pervenir que afectin la dignitat i els drets de les dones. Aquestes violències causen danys psicològics i, fins i tot físics; reforcen estereotips; danyen la dignitat i la reputació; atempten contra la privacitat i la llibertat d’obrar de les dones; li causen pèrdues econòmiques, i obstaculitzen la seva participació política i la seva llibertat d’expressió”*.

c. Les definicions pròpies acotades dels ciberfeminismes com la de l’APC del 2015 segons la qual serien *“els actes de violència de gènere comesos, facilitats o agreujats, en tot o en part, per l’ús de les tecnologies de la informació i de la comunicació (TIC), com els telèfons mòbils, internet, les xarxes socials o l’e-mail”*. Per últim, la de Donestech (2020) que les defineix com *“aquelles violències masclistes que, com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat de gènere en el marc d’un sistema de relacions de poder cis-hetero-patriarcal i colonials, es produeixen i/o es distribueixen i s’amplifiquen en entorns digitals i/o a través de les tecnologies de la relació, informació i comunicació (TRIC)”*.

L’abast de les violències masclistes digitals

L’abast de les violències masclistes digitals és ampli i al no existir una definició consensuada, tampoc existeix un consens en l’àmbit internacional o local en la manera d’identificar-les, nombrar-les i categoritzar-les. Hi ha diferents taxonomies i cadascuna d’elles posa l’accent en un o altre factor rellevant de la seva dimensió: algunes fan més

4 “Informe de la Relatora Especial sobre la violencia contra la mujer, sus causas y consecuencias acerca de la violencia en línea contra las mujeres y las niñas desde la perspectiva de los derechos humanos*”, 2018, <https://undocs.org/es/A/HRC/38/47>

èmfasi en el seu component tecnològic i altres més en el component de gènere, o bé algunes posen més l'accent en la pròpia agressió i altres més en els seus impactes.

Per tal de determinar l'abast de les VMD del nostre marc conceptual i de la línia d'atenció i suport que volem desenvolupar, hem partit d'un exercici de mapeig i selecció de diferents taxonomies reconegudes en l'àmbit internacional i/o en el context català. La selecció de tipologies inclou, entre les principals: la de l'associació mexicana Luchadoras del 2017 que identifica 13 tipus d'atacs⁵, d'Internet Governance Forum de 2015⁶ o la desenvolupada per Donestech referenciada en l'estat de la qüestió d'aquest marc conceptual. Aquest primer mapeig ens ha permès situar alguns debats claus per tal de definir quines violències de manera prioritària volem abordar i si identifiquem alguns criteris d'exclusió com a punt de partida. Hem decidit deixar fora el frau online i els ciberdelictes com el craqueig de comptes bancàries, que tot i que afecten més a les dones, surt de la nostra capacitat i existeixen altres projectes i serveis que les atenen. Per altra banda, hem decidit centrar-nos en l'atenció de persones de 16 o més anys i per tant excloem les violències més vinculades a la infància com el grooming i la pornografia infantil que ja reben atenció per part d'altres serveis i projectes més especialitzats. Tot i així, en el marc legal hem fet referència a la legislació existent vinculant a les violències masclistes digitals de la infància i adolescència ja que és un dels àmbits que més atenció i avenç legislatiu ha tingut en els últims anys.

Per últim, cal remarcar el caràcter dinàmic i viu del fenomen de les violències masclistes digitals. Aquestes evolucionen a la par que els espais digitals i les TRIC (Hache, 2021), i per això el projecte actua també com a observatori d'identificació de noves violències vinculades per exemple a la Intel·ligència Artificial o la domòtica. En aquest sentit, és cabdal l'aliança amb els moviments feministes, LGTBIQ* i antiracistes per a treballar conjuntament en la identificació i resposta de l'emergència de noves VMD.

Cal fer esment que el marc que presentem és una fotografia de la realitat a dia d'avui i que està subjecte a revisió ja que estem en un moment d'evolució constant de les TRICs, de canvis legislatius rellevants sobre aquesta temàtica i de desenvolupament de recerca, coneixements i dades incipient.

Les violències masclistes digitals com un fenomen estructural

Per acabar aquesta part introductòria, cal situar les violències masclistes, i així també les digitals, com un fenomen estructural que requereix de respostes globals i sistèmiques, i per tant, ens interpel·la a fugir de models de resposta més reactius i temporals. Per a reflexionar sobre un model d'abordatge de les violències masclistes, cal posar l'accent en la necessitat d'emmarcar el fenomen no només des de la lògica

5 https://luchadoras.mx/wp-content/uploads/2017/12/Informe_ViolenciaEnLineaMexico_Interne-tEsNuestra.pdf

6 <http://www.intgovforum.org/cms/documents/best-practice-forums/623-bpf-online-abuse-and-gbv-against-women>

de resposta individual i d'urgència sinó com una problemàtica estructural que està estretament lligada a les desigualtats socials i econòmiques existents (Cruells, 2020).

En el context de les violències masclistes digitals partim de que les tecnologies no són neutres i no estan lliures de desigualtats de gènere. És justament des de la reflexió ciberfeminista que s'ha posat de relleu com el món digital està travessat i constituït per dinàmiques masclistes i cis-hetero-patriarcal i racistes profundament imbrincades amb el capitalisme i el projecte colonial.

La governança i lideratge del món digital està marcada per grans plataformes tecnològiques privatives i transnacionals, amb una escassa o inexistent control i regulació pública, que exploten les nostres dades com a matèria prima de forma opaca i en fan negoci per sobre del benestar, seguretat i els interessos vitals de les persones que en són usuàries. El sector digital és, com és sabut, un sector molt masculinitzat i subjecte a importants i periòdiques crítiques per la seva escassa inclusivitat i la manca de mecanismes per a erradicar l'assetjament i discriminació de dones, persones racialitzades i del col·lectiu LGTBIQ* (Donestech, 2019 i 2021). Endemés, en els darrers temps, el desenvolupament de les societats digitals ha anat de la mà d'una regeneració de l'agenda neoconservadora global, obertament misògina, racista i LGTBIQfòbica, i d'un enfortiment a les xarxes socials dels grups d'odi i antidrets, que sovint actuen amb o en aliança amb els grups antifeministes (Bonet, 2021), que també es coneixen com a machosfera o manosfera (Hanash, 2020).

També cal tenir en compte la bretxa digital de gènere, que és un fenomen multidimensional i que avarca qüestions relatives a l'accés dels equips tecnològics, a les aplicacions o programaris a la connectivitat i les dades així com a les competències, coneixements i oportunitats per desenvolupar i aprofitar les TRICs i fer-ne un ús positiu i estratègic d'elles (Serra, 2018). Tot i que en el context català i espanyol veiem percentatges d'usos similars entre dones i homes, especialment en les més joves, la bretxa digital de gènere persisteix i és un element important alhora de confrontar les violències masclistes digitals. També hem de tenir en compte aspectes estructurals de discriminació de gènere d'accés a la producció i la presa de decisions, amb l'encara menor capacitat de les dones i persones LGTBIQ* de participar en el disseny i desenvolupament de les TICs i la de participar en la seva governança i capacitat de decisió.

Els instruments jurídics i de política pública tampoc són neutres i, per tant, condicionen l'accés i la capacitat d'exercici dels drets de les dones i persones amb diversitats sexuals i de gènere i la possibilitat de donar resposta a les seves problemàtiques des d'una perspectiva sistèmica i transformadora.

Per tot això, creiem necessari posar esforços i recursos en construir un marc complex d'abordatge de les necessitats i factors que condicionen la situació individual i estructural de cada dona i persona LGTBIQ* que confronta violències masclistes digitals des d'una perspectiva feminista interseccional. Cal no només acompanyar, sinó també transformar el context polític, social i econòmic per tal que puguin albirar una sortida (Cruells, 2020).

Capítol 1

L'ESTAT DE
LA QÜESTIÓ

1. Introducció

L'estat de la qüestió per a l'abordatge de les VMD s'ha construït a través de la combinació d'una revisió sistemàtica d'articles publicats a Web of Science i a SCOPUS fins 2021, amb una revisió derivada dels treballs de Donestech sobre ciberseguretat, gènere i violències masclistes digitals. Tot i que l'interès, acció i investigació sobre les VMD és recent i creixent, encara és insuficient i resulta necessari visibilitzar-les i reflexionar sobre elles.

Partint d'una estructura patriarcal que ja operava offline i que ara es desenvolupa també online amb els neomasclismes, a l'estat de la qüestió visibilitzem: a) les poques dades existents sobre la prevalença de les violències masclistes digitals i el perfil de les persones que reben aquestes agressions. b) Els principals perfils d'agressors, així com les formes en què s'exerceixen aquestes violències masclistes digitals. c) Anotem l'escàs compromís i acció de les nostres institucions i principals plataformes en línia per prevenir i combatre aquestes violències. I finalment, d) visibilitzem l'agència de les dones i feministes i les diverses estratègies que activen per contrarestar les VMD. Tanquem el capítol amb unes breus conclusions.

2. Heteropatriarcat, violències masclistes, riscos i conseqüències: de les velles estructures a les noves xarxes socials

Les publicacions acadèmiques, institucionals i activistes feministes consultades han posat en evidència tant la gran difusió de les VMD com la gravetat dels seus impactes, remarcant que els principals agressors segueixen sent homes cis-hetero, en gran part parelles, exparelles i coneguts.

Les VMD, encara que a priori puguin semblar més innòcues per a les dones i persones LGTBIQ* per ser menys físiques, poden resultar molt més danyoses a llarg termini (Van Der Wilk, 2018; Delanie Woodlock et al., 2019; Kopytowska, 2021). Els impactes socials i culturals són greus i afecten a la salut física i psicològica, les oportunitats educacionals i laborals, la participació política, la llibertat d'expressió i moviment, així com a la capacitat de generar narratives i espais amigables també online (Un Broadband Commission for Digital -UN-, 2015; European Women's Lobby, 2017; Bates, 2017; Serra, 2018). Les VMD són un greu problema social, especialment per a les dones i persones LGTBIQ*, també en el context espanyol (Vergés Bosch, 2012a; Ferrer-Pérez; Esperanza Bosch-Fiol, 2014; Vergés Bosch et al., 2019). El temps que dediquem a internet i les xarxes socials van en augment, especialment de les i els adolescents. En alguns països com Espanya (INE, 2019), l'ús de les xarxes socials per part de les dones és major (67% versus 62,1% homes) i la bretxa digital de gènere entre infants i adolescents és pràcticament inexistent (93% dels menors utilitzen Internet).

L'estudi a Barcelona de Trinidad Donoso-Vázquez, María José Rubio i Ruth Vilà (2014) exposa que el 84% dels i les adolescents consideren que els espais virtuals es presten més a la violència que el cara a cara. Són conscients que certes accions comporten risc de patir violència, però ho són més les noies que els nois. Les dones seguim tenint més por a ser agredides que els homes, també online (Henson; Reyns; Fisher, 2013; Pereira; Matos, 2016; Duggan, 2017) i paradoxalment, tenim més por als desconeguts i seguim renunciant a certs espais públics, quan són els coneguts qui més agredeixen i la majoria de violències contra les dones s'exerceixen en els espais privats. Les dones també reporten majors nivells d'inseguretat, vulnerabilitat i por al crim online (Duggan, 2017) i són víctimes de restriccions socials i espacials degut a això.

3. Les violències masclistes digitals: sobre les prevalences i les persones agredides

A més d'una dècada d'implantar-se les xarxes socials, resulta sorprenent les poques dades disponibles per parlar amb exactitud de la prevalença i formes de les violències masclistes digitals, a Catalunya, Espanya i internacionalment. Per la manca de dades públiques, oficials i disponibles, les violències masclistes digitals exercides es poden veure com a accidentals, casos aïllats de depravats i fàcilment negables, fet que dificulta visibilitzar i diagnosticar amb exactitud aquest tipus de violències, així com reconèixer que es tracta de violències sistèmiques, persistents i profundament arrelades a la nostra cultura i estructures (Serra, 2018; Bjork-James, 2020). Això és extremadament greu, en justifica la impunitat i la reiteració. Fins i tot podria incórrer en violència institucional per omissió en la prevenció i investigació de les violències masclistes (Bodelón, 2015).

Les poques investigacions internacionals sobre VMD, recollides en informes d'organismes de la Unió Europea (FRA, 2014; Van Der Wilk, 2018; EIGE, 2017), i entitats internacionals de la societat civil (WMC Speech Project, 2019; European Women's Lobby, 2017; Amnesty International, 2018), contenen informacions relacionades amb la prevalença de les VMD. Tot i que algunes dades provenen d'estudis més amplis sobre cyberbullying en general (Duggan, 2017; Rebollo Catalán i Mayor Buzón, 2020) i els estudis difereixen en percentatges per països, any de publicació i definicions, coincideixen en algunes tendències respecte de les VMD, rellevants per entendre el fenomen. La majoria de les VMD les pateixen les dones i bona part són violències masclistes. Les persones participants a xats i jocs amb nicks en femení reben més missatges amenaçadors i amb contingut sexual. La majoria d'agressors són homes i la majoria de dones coneixen els seus agressors. Finalment, les persones LGTBIQ* i les dones racialitzades són altament agredides, més que no pas les persones heterosexuales i blanques.

Les VMD no es poden comprendre sense una perspectiva interseccional. Encara que sabem poc sobre la interseccionalitat en aquest tipus de violències, hi ha uns quants estudis que han posat de relleu com operen diferents eixos de desigualtat (edat, orientació sexual, procedència, etc.) en la seva reproducció.

En relació a l'edat, les dades disponibles (FRA, 2014; Van Der Wilk, 2018) assenyalen que aquest tipus de violències afecten les dones joves en particular. Si no fem res al respecte, aquestes inèrcies patriarcals no desapareixeran i augmentaran a les xarxes

socials, ja que les dades alerten que el fenomen és greu entre adolescents. Segons una investigació de la Delegació del Govern Espanyol per a la Violència de Gènere (Díaz Aguado, Martínez Arias, Martínez Babarro, 2014), a un 32,5% de les adolescents i joves espanyoles entre 12 i 24 anys les havien intentat controlar a través del telèfon mòbil, i el 20% havia comprovat com utilitzaven les contrasenyes donades amb confiança a les seves parelles per supervisar les seves activitats en línia. Gairebé un 12% havia estat intimidada per missatgeria mòbil i fins a un 10% havia estat acusada de provocar la violència patida. També, l'estudi de Donoso-Vázquez, Rubio i Vilà (2014), que va aplicar el qüestionari de violències de gènere 2.0, alerta que un 40% d'adolescents han observat alguna o diverses vegades aquestes violències, encara que només viscut en un 10%. Cal destacar que les violències online també s'exerceixen per imposar relacions basades en l'amor romàntic i l'heteronormativitat, amb la pressió d'un cànon de bellesa heteronormatiu (Vilà Baños, 2016; Louise Richardson-Self, 2019).

A més de l'edat, algunes investigacions assenyalen una incidència més gran entre dones racialitzades (Duggan, 2017; Felmlee; Inara Rodis; Chari Francisco, 2018; Amnesty International, 2018, Angoff i Barnhart, 2021). Per altra banda, com en les violències offline, la prevalença entre persones amb diversitat funcional també sembla ser més gran respecte a la violència sexual (Henry; Powell; Flynn, 2017; Mkhize, Nunlall i Gompall, 2020). Finalment, cal destacar les violències masclistes digitals que pateixen les persones LGTBIQ*, sovint en interseccions múltiples, que es dupliquen respecte a les persones heterosexuales (Henry; Powell, 2018). De fet, com assenyala Ron-Self (2019), la misogínia en línia és també profundament cisheteropatriarcal.

Una altra de les grans expressions del patriarcat i del control masclista que mereix atenció específica és l'atac directe a les dones empoderades amb veu, i a les feministes i els seus èxits (European Women's Lobby, 2017; Rodríguez Darias; Aguilera Ávila, 2018; Crores Remó; Medina Bravo, 2019; Jordi Bonet Martí, 2020; Bonet Martí, 2021). Una de les estratègies masclistes fonamentades en l'heteropatriarcat ha estat desprestigiar i atacar els feminismes i les feministes i dissidents de gènere i sexuals (Crores Remó; Medina-Bravo, 2019; Rodríguez-Drias; Aguilera-Ávila, 2018; Johansenn, 2021); Com apunta Andrea Momoitio (2014), aquest atac organitzat a les xarxes es realitza per evitar que ens reconeguem subjectes oprimits i actuem conjuntament.

Altres investigacions apunten també a altres perfils de dones amb veu, com les artistes (Momoitio, 2014; Murillo, 2019), les dones tech (Antunovic, 2019; Siapera, 2019) o les acadèmiques (George Veletsianos et al., 2020; Kavanagh, Lorraine Brown, 2020). Una investigació recent amb més de 120 dones europarlamentàries va mostrar que un 58,2% de les participants havia rebut violències online i que un 46,9% havia rebut amenaces de mort, violació o agressió física contra elles o els seus fills i filles (IPU; PACE, 2018). Les violències digitals eren més grans contra les més joves i, sobretot, contra dones que lideren la lluita contra la desigualtat de gènere i la violència contra les dones, o que es manifesten sobre altres temes polítics sensibles (combatre la corrupció, rebre refugiats i similars).

4. Les violències masclistes digitals: sobre les formes d'exercir-les

Segons Vergés Bosch (2017, 2019), hi ha tres grans grups de VMD exercides:

1) Les violències amb discursos altament masclistes i per raó de sexe/gènere que busquen desvalorar les dones, persones LGTBIQ* i els seus èxits. Les VMD més comunes són altament masclistes i busquen desvaloritzar i minar les capacitats, poder i autoestima de feministes, dones empoderades, dones i persones LGTBIQ* agredides (Jane, 2016). Entre aquestes violències estarien els insults per raó de sexe, gènere i/o orientació sexual, que augmenten amb altres interseccionalitats. Però també ho constituïrien el ciberassetjament, el cyberbullying, el mansplaining, el discurs d'odi, les amenaces, el flaming, l'e-bile o les acusacions falses. Les poques dades sobre el tema demostren que la seva prevalença és molt elevada, sobretot contra les feministes (Crores Remó; Medina-Bravo, 2019; Fernández et al., 2019; Cecilia Alejandra Ananías Soto; Karen Denisse Vergara Sánchez, 2019). Tot i això, també la pateixen acadèmiques, artistes, esportistes, polítiques o periodistes, entre altres dones empoderades o amb veu. Probablement moltes parelles o exparelles masclistes recorren a aquest tipus d'agressions, com passa amb les violències de gènere psicològiques (Marta Perela Larrosa, 2010).

2) Les violències masclistes altament tecnològiques que busquen magnificar-ne els efectes. Aquestes violències requereixen certs coneixements tècnics relativament sofisticats, i a nivell de coneixements TIC avançats, existeix encara una important bretxa digital de gènere (Gil-Juarez et al., 2011; Vergés Bosch, 2012b; Anna Vitores; Gil-Juarez, 2016). Exemples d'aquests tipus de violències serien el doxing (que consisteix a buscar informació sistemàtica sobre una dona i utilitzar-la per danyar-la), el crackeig de comptes, la suplantació d'identitats, i la utilització de programes espia per controlar els moviments en línia de les dones. Finalment, entre aquestes violències altament tecnològiques trobem l'atac (sovint sistemàtic) a servidors, llocs web o perfils feministes i el bombardeig, que de vegades es fan en grups i cerca silenciar o invisibilitzar determinats perfils (Vergés Bosch et al., 2017). Aquestes violències grupals responen al que s'ha anomenat la machosfera o la manhood virtual (Mairead Eastin Moloney; Tony Love, 2018; Marwick; Caplan, 2018). Totes les formes de

VMD, però sobretot les grupals, marquen fortament el discurs en línia, disciplinant les retòriques de les dones, silenciament els seus perfils i webs, i generant nous conceptes com feminazi o misandria que victimitzen els homes (Marwick; Caplan, 2018; Ging, 2019).

3) Les violències d'alt component sexual que busquen danyar, a més de controlar els cossos i la sexualitat de les dones. Impliquen control sobre els cossos i gaudis de les dones, cultura de la violació, masculinitat hegemònica que reforça la norma heteropatriarcal (Sophie Sills et al., 2016; Powel; Henry, 2017), i són mostra de domini: a) els comentaris, l'assetjament i els insults de caràcter sexual i les amenaces de violació (Claire Hardaker; Mark Mcglashan, 2016; Powel; Henry, 2017); b) la captació en línia amb fins de tràfic per a la prostitució, la sextorsió, i el grooming amb menors; c) la pornografia, la difusió de continguts íntims de caràcter sexual sense consentiment o la mal anomenada pornovengança o sexpredding (EIGE, 2017). Encara que no sigui un nou fenomen, amb els avenços tecnològics augmenta la seva expansió i sofisticació (Chrissy Thompson; Mark Wood, 2018). Aquí trobem, des de la distribució d'imatges íntimes no consentides fins al porno de venjança, on l'agressor és, majoritàriament, la parella o l'exparella que va obtenir les imatges i vídeos durant la relació o craquejant el seu ordinador (Henry et al., 2017). S'estima que el 90% de les víctimes de difusió de continguts sexuals sense consentiment són dones. Hi ha també una pràctica encara més perversa i creixent de difusió de continguts sexuals sense consentiment que consisteix en el registre i la difusió (fins i tot en directe) d'agressions sexuals a dones (EIGE, 2017).

5. Les violències masclistes digitals: sobre els agressors i la resposta de institucions i plataformes per a fer-hi front

Les violències masclistes digitals sovint es troben connectades entre sí i amb altres violències offline i els tipus d'agressors són diversos. Una gran part de les violències digitals l'exerceixen persones conegudes i la gran majoria són homes (UN, 2015; FRA, 2014; Van der Wilk, 2018). Com en les violències offline, els agressors són, sobretot, homes cis, heterossexuals, motivats pel poder, el desig de dominar, controlar i continuar imposant la norma cisheteropatriarcal (Azy Barak, 2005; Moloney; Love, 2018). Segons l'estudi del FRA (2014) un 70% de les dones assetjades sexualment també havien patit violència física o sexual per part de la seva parella i un 77% de les dones assetjades en línia havien experimentat violència offline per part de les seves parelles. Gran part dels agressors són coneguts, sobretot parelles i exparelles, però també familiars, companys d'estudis, feina, veïns o clients, com passa offline.

No obstant això, la particularitat de les VMD és que permeten la multiplicació d'agressors i un major grau d'anonimat. El Lobby Europeu de Dones (2017) va definir diversos perfils d'agressors en línia: machitrols (que ataquen dones que opinen en línia); creepshotters (que prenen imatges de dones i nenes sense consentiment i les publiquen en línia); pornovenjadors (violen digitalment, publiquen imatges privades per humiliar les víctimes, sovint com a extensió de la violència de parella); online groomers (construeixen relacions digitals amb menors per portar-los a l'abús sexual o al tràfic); ciberassetjadors (s'obsessionen amb alguna nena o dona i l'assetgen online); masculinistes (odien les dones i neguen el sistema sexista defensant els drets dels homes); ciberbulliers (envien repetidament missatges humiliants i busquen avergonyir i minar l'autoestima); depredadors sexuals (busquen poder i control festejant en línia per després abusar en cites); recruiters (utilitzen internet per captar víctimes de tràfic); doxxers (investiguen i publiquen informació en línia per exposar les víctimes); distribuïdors maliciosos (utilitzen les xarxes per fer propaganda maliciosa promovent les violències de gènere, per exemple, contra feministes o les seves organitzacions), crackers (intercepten informació, contrasenyes o comunicacions per diversió o mal ús contra les dones). Finalment, algunes investigacions han apuntat a la Manosfera, webs i espais en línia on els agressors (majoritàriament homes) s'organitzen per violentar en grup (Moloney; Love, 2018; Ging, 2019).

Les poques dades disponibles confirmen les dificultats per fer front a les violències masclistes digitals i als agressors, especialment pels canals institucionals. Segons un estudi de l'Association for Progressive Communications (APC, 2015), un 60% de les agressions en línia que es reporten no són investigades i només 1 de cada 3 agressions reportades generen alguna acció per part dels proveïdors d'Internet o plataformes on passa l'agressió. L'informe de Nacions Unides (2015) sobre ciberviolència contra les dones va reportar que dels 86 països investigats només un 26% el tractaven legalment. El retard legal i la manca de mesures i serveis públics que tractin específicament les violències masclistes digitals són aterridors. Cal regulació, protocols, formació, helplines o demandes de seguiment a les plataformes privades, casos o agressors (Van Der Wilk, 2018; Dragiewicz et al., 2018). En aquest sentit, el cas australià que va introduir noves lleis contra l'abús en línia com a delictes penals, passant de la regulació voluntària de les empreses a l'obligatòria, juntament amb mesures de prevenció i empoderament de les víctimes, podria ser un punt de partida (Majid Yar, Jacqueline Drew, 2019). A més de no generar dades per poder estudiar i diagnosticar amb precisió el fenomen de les VMD ja comentat, la manca d'accions per part dels responsables públics i privats de la comunicació en línia per perseguir i castigar aquestes violències genera impunitat per als agressors i els seus grups de suport, fent que el problema persisteixi, s'engrandeixi i s'agreugi (Serra, 2018).

Tot i que recentment han pres algunes mesures (Dragiewicz et al., 2018), les plataformes mediàtiques i de xarxes socials no sempre reaccionen ràpidament i adequadament davant els atacs masclistes a dones, persones LGTBIQ* i feministes (Jo Smith, 2019), i en massa ocasions amb la seva inacció acaben intensificant les violències i encoratjant o protegint els agressors, com mostra l'estudi de cas de la noia de Magaluf (Wood, 2018). Com apunta Momoitio (2014) aquest també va ser el cas de la pàgina de Facebook "Doncs et violi", que no va ser retirada al seu moment malgrat nombroses denúncies feministes. En canvi, les polítiques de publicació de diverses plataformes acaben actuant com a censoradores de les dones, les persones LGTBIQ*, les feministes i les seves reivindicacions, limitant la seva agència (Momoitio, 2014; Wood, 2018). En aquest sentit, les plataformes han d'assumir la seva responsabilitat, avançar en equitat de gènere en els seus equips i algoritmes, així com prioritzar la lluita contra les violències masclistes al seu si (Elena Pavan, 2017), ja que poden contribuir a revertir la tendència actual (Dragiewicz et al., 2018) si s'esforcen perquè tenen prou coneixements, recursos, capacitat de governança i armes algorítmiques per fer-ho.

6. Feministes en acció: estratègies per contrarestar les violències masclistes digitals

Davant la passivitat i la revictimització de les institucions públiques i plataformes de xarxes socials (Jane, 2017; Smith, 2019), però també per la capacitat d'agència, autogestió i autodefensa individual o col·lectiva de les dones i persones LGTBIQ*, a través dels feminismes (Perrine Deschelle et al., 2019; Vergés Bosch et al., 2017), s'han anat desenvolupant algunes estratègies per contrarestar les violències masclistes en l'àmbit digital.

Les estratègies i tàctiques de les dones per suportar i fer front a les VMD són múltiples i diverses, i a vegades s'activen simultàniament (Veletsianos et al., 2018; Fernández et al., 2019). Com han mapejat acadèmiques i feministes, algunes estratègies tenen a veure amb les cures i autocures (Hache et al., 2015; Lluitadores, 2017; Fernández et al., 2019), altres amb la lluita i alteració davant d'aquestes violències (Jane, 2017; Smith, 2019; Vergés Bosch; Donestech, 2019).

1) Cuidar-nos i autocuidar-se. Es tracta d'estratègies de prevenció i minimització dels riscos a les nostres pràctiques en línia (Hache et al., 2015; Tachtical Tech, 2016; Jane, 2017; Florència Goldsman, 2019). Aquest tipus de mesures passen per diferents accions:

- L'anàlisi de riscos digitals: estudiar les nostres identitats en línia, i si podem, assumir/gestionar els danys (Florència Goldsman, 2019).
- Estratègies de mitigació: des de la utilització de pseudònims, màscares o identitats col·lectives, fins a la fortificació de comptes, distanciament, silenciament o la destrucció de material sensible (Hache et al., 2015).
- Establir i construir xarxes de suport offline i en línia, feministes i amigues, i també aliances amb possibles aliades (Vergés Bosch; Donestech, 2019).

- Prendre mesures destinades a incrementar la seguretat de les nostres pràctiques en línia, per exemple, a través de la navegació anònima o d'alta seguretat (Tactical Tech, 2016).

2) Lluitar i alteractuar. Actuar i revertir la situació actual en clau feminista, per així repolititzar Internet i les xarxes socials des de/amb/per als feminismes (Jane, 2017; Guiomar Rovira Sancho, 2018; Vergés Bosch, 2019; Deschelle et al., 2019). Des dels feminismes hi ha diverses modalitats:

- Accions relacionades amb la investigació i documentació dels nostres i altres casos. Per exemple: a) investigar dins/fora de l'acadèmia aquest tipus de violències (Momoitio, 2014; Jane, 2014; Núñez Puente; Fernández Romaní, 2019; Wood, 2018; Smith, 2019), b) la (re)generació de memòries (herstories), c) individualment, realitzar autodoxeus o doxxejar els agressors (Eloísa Farrera Hernández, 2019).
- Creació d'espais, discursos, xarxes, comunitats i imaginaris alternatius segurs, feministes, lliures de violències de gènere (Sills et al, 2016; Ferrier; Garud-Patkar, 2018), és a dir, fins i tot desafiar l'odi amb llibertat i amor, més abraçades virtuals i menys agressions virtuals. Per exemple: a) Trollbusters (Ferrier; Garud-Patkar, 2018), b) els feminismes activistes del hashtag que busquen incidir políticament, crear discurs feminista en línia i, amb això, contrarestar la masculinització del discurs en línia (Jinsook Kim, 2017), c) la reivindicació de la pocavergonya i la reapropiació i resignificació de conceptes en línia, com ja va passar amb Queer o Crip i experiències aliades (Sundén; Paasonen, 2018; Andrea García-Santesmases Fernández; Vergés Bosch; Elisabet Almeda Samaranch), d) servidors feministes, espais i xarxes transhackfeministes, webs i mitjans com Pikara Magazine, Ciberseguras, etc. (Hache; Vergés Bosch; Dulzet, 2019).
- Construcció de helplines per reportar, denunciar i reivindicar canvis estructurals a les institucions i a les plataformes responsables sobre el que ens passa (Gómez; Smith, 2019).
- En quart lloc, amb una bona anàlisi i avaluació prèvia de les aliances i força col·lectives, poden resultar necessàries estratègies de confrontació (Deschelle et al., 2019). Per exemple, #metoo, #contalo, #yositecreo, #niunamenos, contracampanyes, pedagogia tu a tu, exhibir l'agressor amb eines altament tecnològiques com bots o bloquejar/silenciar certs agressors o grups d'agressors, però sense generar un efecte reactiu en contra, ni retroalimentador (Jane, 2016; Rovira Sancho, 2018; Núñez Pont; Fernández Romaní, 2019). Vigilar no

generar més likes, publicitat i negoci per als agressors, evitar enllaçar directament o als seus webs o perfils (Murillo, 2019; Gómez, 2019). Bona anàlisi i avaluació prèvia de les aliances i forces col·lectives (Deschelle et al., 2019).

- Per acabar, com una estratègia feminista recurrent, cal apuntar a la paròdia, ironia, humor i fins i tot alegria, com a forma d'alteractuar davant d'agressions en determinades ocasions (Ana Burgos; Elisa Mandillo; Yendéh Martínez et al., 2014; Euisol Jeong; Jieun Llegeix, 2018). Comptem ja amb exemples individuals i col·lectius, creatius, fascinants i divertidíssims com l'alerta machitrol, el cargol, els mems feministes o les megàlies de Korea que fan de mirall a la misogínia digital. Les dones i les feministes també sabem defensar-nos amb humor i creativitat, en línia també hi caben les revolucions dels somriures.

7. Conclusions

L'anàlisi crítica de les dades recollides als estudis esmentats ens permet arribar a algunes conclusions.

- ➡ Els agressors són majoritàriament homes cis-hetero, en gran part persones conegudes, sobretot parelles i exparelles. Els (neo)masclistes reaccionen atacant en línia sobretot les feministes empoderades i que tenen llocs de prestigi i visibilitat.
- ➡ Pel que fa a les formes de violències masclistes, hi ha diferents formes que es poden activar en paral·lel i fins i tot en grup. Aquestes violències van des d'insults per minar l'autoestima i les capacitats de les dones i persones LGTBIQ* fins a les amenaces i agressions amb caràcter sexual per exercir control sobre els cossos i desitjos. Fins i tot trobem violències amb un alt component tecnològic per silenciar i excloure les dones empoderades, i continuar reforçant l'estructura cis-heteropatriarcal.
- ➡ L'acció per part de governs i plataformes mediàtiques per fer front a les violències masclistes digitals és insuficient. No només haurien d'investigar i oferir dades que permetessin fer seguiment del fenomen, sinó que s'haurien de comprometre, col·laborar amb els feminismes i passar a l'acció per erradicar les violències masclistes digitals que es donen en els seus contextos.
- ➡ Com és possible fer front a les VMD? Apuntem vies de treball a partir del que s'ha exposat en aquest estat de l'art. Primer, cal explorar més i millor la incidència i els impactes de les diferents violències masclistes digitals, així com la seva interrelació. Especialment, cal més investigació sobre les violències per part de parelles i exparelles, així com la relació entre les violències masclistes online i offline. Segon, sabem encara poc sobre la interseccionalitat a les violències masclistes digitals, especialment respecte a les dones racialitzades i les persones amb diversitat funcional. Tercer, hi ha molt poques dades en contextos específics (estat espanyol al nostre cas), per això és imprescindible incorporar aportacions d'altres contextos situats com Amèrica Llatina, per exemple, per mobilitzar el debat. Quart, cal indagar en les accions feministes, per determinar quines poden ser més efectives, en quines situacions i amb quins impactes. Finalment, continua sent crucial l'enfortiment del feminisme a la nostra societat i, específicament, dels ciberfeminismes que actuen en xarxa i en les xarxes.

The background is a solid purple color. It features a repeating pattern of concentric circles in a lighter shade of purple. These circles are arranged in a grid-like fashion, with some circles overlapping others, creating a sense of depth and movement. The circles are centered around the text.

Capítol 2

MARC INTERSECCIONAL

1. INTRODUCCIÓ

El present marc parteix del treball conjunt i participat de tres organitzacions feministes especialitzades (Candela, t.i.c.t.a.c. i Veus Gitanes), amb la participació del partenariat del projecte i la coordinació de la Fundació Surt. L'elaboració del marc feminista interseccional ha sigut un procés d'investigació-acció participatiu (IAP) feminista que s'ha plantejat els següents objectius principals:

- Aportar principis conceptuals claus per a dissenyar un model d'abordatge de les VMD des d'una perspectiva interseccional.
- Considerar la diversitat de situacions i sistemes d'opressió que travessen les dones i persones LGTBIQ* (edat, origen, raça, ètnia, orientació sexual, identitat de gènere, situació socioeconòmica, situació administrativa, discapacitats, etc.) per tal de donar resposta a les VMD des d'un marc feminista interseccional.
- Aportar elements metodològics per al disseny de la línia d'atenció i suport i de l'experiència pilot que es desenvoluparà al projecte.

El procés de reflexió i debat ens ha permès la possibilitat de parlar de les violències masclistes digitals des de diferents perspectives i per a compartir les experiències de violència que enfronten les diferents comunitats, dones i persones LGTBIQ*. Aquest espai ens ha permès conèixer realitats que són alienes i estan invisibilitzades contribuint a diversificar la mirada en com definim el problema de les violències masclistes digitals i com abordem les seves respostes.

Aquest procés col·laboratiu i participat amb les organitzacions feministes especialitzades ha evidenciat les tensions existents en l'ús del concepte d'interseccionalitat i els límits en la seva aplicació en l'abordatge de les violències masclistes digitals. Per una banda, apuntem tensions vinculades al propi ús del terme i com s'ha traslladat a l'àmbit europeu i català i pels feminismes més hegemònics. Per l'altra, partim de la paradoxa inicial de pensar en un marc interseccional que opera a nivell pràctic i amb una heterogeneïtat d'experiències i, per tant, amb una dificultat de protocolitzar-lo de manera uniforme en un servei o línia d'atenció. Lluny de resoldre aquest dilema, l'hem tingut en compte de manera permanent, per a pensar la línia d'atenció com un instrument flexible i adaptable a les diferents necessitats de les persones que la utilitzin.

Seguint l'estructura de continguts treballats a les sessions, en aquest capítol s'exposen les principals temàtiques treballades en clau del debat participat que ha caracteritzat cada una de les sessions, incorporant les preguntes principals plantejades i les diferents tensions, limitacions i reptes identificats alhora de desenvolupar i aplicar una conceptualització i metodologia interseccional de l'abordatge de les VMD i de manera específica, en la creació de la línia d'atenció i suport. En aquest marc, es generen més preguntes que respostes.

2. MARC TEÒRIC PER UN ABORDATGE INTERSECCIONAL DE LES VIOLÈNCIES MASCLISTES DIGITALS

1. Mapeig de les comprensions actuals de la interseccionalitat

La interseccionalitat és un terme que té els seus orígens en els moviments socials i comunitaris feministes afroamericans d'Estats Units. Es remunta a la dècada dels anys 80, i en concret, al col·lectiu de dones negres lesbianes Combahee River Collective que van ser pioneres en utilitzar el terme simultaneïtat d'oppressions en el seu manifest feminista de l'any 1977 on destaquen com els sistemes patriarcal, racista, heterosexual i classista funcionen de manera simultània.

Després, l'acadèmica negra feminista Kimberlé Crenshaw, que es centra en les violències que viuen les dones negres a EEUU, acunya el terme de interseccionalitat. Explica en el seu text *Demarginalizing the Intersection of race and Sex* que "l'experiència interseccional és major que la suma del racisme i el sexisme".

Actualment, el terme està sent utilitzat de moltes maneres i existeixen diferents crítiques a la interseccionalitat:

- **Crítica a l'ús** que es fa del terme: la seva instrumentalització per part del feminisme hegemònic blanc al considerar que es perverteix la intenció original. Per exemple, el col·lectiu Afroféminas fa una crítica del terme plantejant que només serveix per a "afegir dones negres als cartells" com quelcom superficial.
- **Crítica conceptual**: des dels feminismes decolonials s'està plantejant una crítica a la noció de interseccionalitat; tal i com la va plantejar Crenshaw, es tracta d'una política d'inclusió, mentre que la mirada decolonial es planteja si ens serveix el concepte (per exemple, Maria Lugones).
- **Crítica a la tendència a posar al mateix nivell les diferents opressions**: gordofobia, poliamor, racisme... Impacten totes les opressions de la mateixa manera?

Per altra banda, un dels posicionaments claus de la interseccionalitat és que les categories no es poden entendre de manera separada. En aquest sentit, Kimberlé Crenshaw va utilitzar la metàfora de les rutes que s'entronquen, mentre que altres feministes decolonials i antiracistes ho plantegen com una matriu (per exemple, Hill Collins). La mirada decolonial planteja que no són sistemes diferents que en un moment donat es van ajuntar, sinó que és un sistema colonial, patriarcal, capitalista, etc. que es va constituir de manera simultània.

2. Genealogia antiracista de la interseccionalitat

Es recuperen les aportacions de dones negres i racialitzades que han reflexionat sobre les violències i que no estan incorporades als relats hegemònics del feminisme blanc, com per exemple: Sojourner Truth (1797-1883, *Ain't I a woman*) o Domitila Barrios (Si me permiten hablar, 1976), líder boliviana i dona de miner que té una disputa important als anys 70 amb Betty Friedan.

És important entendre que el terme de interseccionalitat sorgeix d'Estats Units als anys 80 en plena lluita pels drets civils. Les dones negres es trobaven en una doble lluita: la feminista i l'antiracista, amb la presència del moviment chicano, la lluita dels pobles indígenes, etc. Es rescaten feministes negres i chicanas com Angela Davis, Audre Lord, Glòria Anzaldúa o Cherric Moraga i Anna Castillo que van criticar l'universalisme del feminisme blanc adreçat a totes les dones sense tenir en compte les diferències entre elles.

D'aquest context s'arriba a Kimberlé Crenshaw que, analitzant sentències judicials, es va trobar amb un cas en el que un grup de dones negres varen denunciar per discriminació a una empresa perquè no les contractava. L'empresa al·legava que no era discriminació perquè tenia homes negres i dones en plantilla. No obstant això, els homes negres treballaven com operaris i les dones eren blanques i ocupaven llocs d'administratives. Les dones negres quedaven invisibilitzades.

Els anàlisis de Crenshaw es centren en les violències que viuen les dones negres a EEUU i distingeix:

- **Interseccionalitat estructural:** com la relació raça i gènere fa que l'experiència de la violència sigui diferent, no és la mateixa forma de violència. La violència masclista es manifesta de formes específiques en dones diferents. Si només treballem la variable "gènere" acabem universalitzant l'experiència de la violència de les dones blanques.

- **Interseccionalitat política:** les polítiques feministes i antiracistes tendeixen a marginar la violència contra les dones. Les polítiques feministes tenen en compte el subjecte “dona blanca”, les antiracistes el subjecte “home negre” i la situació de les dones negres queda contínuament exclosa.
- **Interseccionalitat representacional:** de quina manera són representades les dones i les violències que pateixen?

Patricia Hill-Collins en el seu text “La verdadera història de la interseccionalitat” planteja perquè la proposta de Crenshaw es va fer tant famosa, mentre que les propostes d’altres dones negres que també estaven parlant de interseccionalitat van quedar més en l’oblit. Hill-Collins fa un recorregut del terme i explica una de les gènesis del problema de com s’entén a Europa la interseccionalitat en els discursos postmoderns. Quant es traspassa el terme de interseccionalitat a la Barcelona del 2010, el context és molt diferent al del seu origen, i aquesta descontextualització és una de les limitacions del terme. Seguint a Lucas Platero, en l’àmbit europeu planteja que el terme de interseccionalitat: 1) es centra més en la categoria de sexualitat que en la de raça, i 2) es posa l’èmfasi en les relacions recíproques entre diferents categories.

Respecte als usos actuals del terme de interseccionalitat s’apunten algunes crítiques o perills:

- Es fragmenten les identitats (dona, pobra, gitana...). Quan la interseccionalitat intentava entendre-ho com un tot, com una interacció, s’acaba per fragmentar.
- S’exalta la diversitat (estil Benetton), sense preocupar-se per les violències que genera la diversitat. Ochy Curiel diu que “no es tracta de dir que són negres, que són pobres, que són dones, sinó d’entendre perquè són negres, perquè són pobres, perquè són dones”.
- El desplaçament de l’eix racial i els efectes polítics que té.
- Les limitacions del paradigma occidental del multiculturalisme liberal d’inclusió que no profunditza en les arrels estructurals de les desigualtats i no permet un canvi de marc i posa l’accent en les polítiques d’inclusió com un procés de blanquejament (com la integració del poble gitano o de les persones migrades).

A nivell conceptual alguns dels reptes que es plantegen són: com sortir dels marcs dicotòmics d’inclusió/exclusió? Com articular noves paraules i conceptes que permetin aprofundir en la complexitat dels reptes que planteja la interseccionalitat? Com articular una anàlisi i comprensió d’un fenomen dinàmic i global – no fragmentat?

3. Dificultats i reptes de l'aplicació d'una perspectiva interseccional antiracista a la definició d'una línia d'atenció i suport digital de les violències masclistes digitals

En aquest apartat es parteix d'una dinàmica de debat i reflexió a partir de tres moments que es concreten en el model de la línia d'atenció i suport a les violències masclistes digitals. A continuació, exposem les preguntes que es formulen per a cada moment ja que plantegen una guia o pauta de quins són els elements claus de formulació d'un servei tenint en compte la mirada interseccional pel seu abordatge. Les qüestions són les següents:

1) La conceptualització de la línia d'atenció i suport: com es pensa i com definim els principis orientadors?

- Com definim a la violència masclista?
- És possible fer un protocol marc de servei que apliqui realment la perspectiva interseccional?
- Què incorporem i què deixem fora? Hi ha polítiques d'inclusió o d'exclusió? Què prioritzem? Fins a on volem arribar?
- Quins tipus de violència s'aborden i quins no? És necessari redefinir o ressituar les múltiples violències en clau interseccional? Com s'organitzen les taxonomies de violències digitals?
- Com s'organitzen les categories d'opressió, i des de la perspectiva interseccional?

2) L'execució: com es porta a terme la línia d'atenció i suport a la pràctica?

- Com funciona l'accés al servei, com es difon?
- Com s'encararà la violència en aquest procés? Es contemplen denúncies policials, processos de justícia restaurativa, suport comunitari, processos de venjança...? Com es posiciona la línia en com s'encaren les violències?
- Línia de suport i atenció: Qui atendrà? En quins idiomes? Quin accent?

- Es preveuen “posicions complexes” en les usuàries o també en les persones qui proporcionen el servei?
- Quines haurien de ser les tecnologies de la línia per a poder contemplar aquestes diferències? Per a quins nivells o costums tecnològics estarà preparat el servei?
- Es treballarà en coordinació amb el Circuit d’atenció i prevenció de violència masclista de Catalunya i d’altres municipis que conceptualitzen al subjecte víctima? La qual cosa planteja la pregunta de: com es relaciona la línia d’atenció i suport amb aquests circuits?.

3) L’avaluació de la línia d’atenció i suport.

- Xifres d’afectades de la violència en línia: sabem quantes persones i el perfil de les persones que la pateixen? Quins són els descriptors i com es pensen preguntar?
- Com es construiran aquests perfils? Quins són els límits d’accés de les persones usuàries (per exemple entre un noi blanc gai i un noi nigerià heterosexual)
- Quines són les preguntes que hem de realitzar al moment d’avaluar la línia perquè tingui una perspectiva interseccional?

Sobre aquests elements plantejats, es seleccionen els més prioritaris tenint en compte el temps limitat amb el que es compta. Algunes de les reflexions que sorgeixen en el grup en quant al primer punt de conceptualització són:

- Es planteja una definició ampla de les violències que recull: transfòbia, colonialisme, putofòbia, racisme, capacitisme, classisme, especisme, discurs d’odi... fins l’amor romàntic.
- Es proposa reconèixer determinades violències a la vegada que es dona una jerarquització en termes de l’energia i dels recursos dedicats a cada cas segons la intensitat de la violència i els seus impactes. Per exemple, en casos de violències de menor intensitat com el mainsplanning, la resposta del servei pot ser oferir una bateria de recursos digitals, mentre que en casos de major intensitat que requereixin més atenció es podria comptar amb un acompanyament específic. En qualsevol cas, sempre tenint en compte, no només el tipus de violència, sinó si es tracta d’una agressió individual o col·lectiva; ja que això serà un element clau a l’hora de donar una resposta adequada i adaptada a les necessitats de les persones que s’apropen a la línia d’atenció i suport.

- Fer una anàlisi de les violències que arriben a la línia d'atenció i suport ens permetrà identificar a quin tipus de públic està arribant al servei i a quin no arriba.
- La importància de pensar les respostes que la línia d'atenció donarà, sobretot en aquells casos en que el dispositiu legal o els circuits preexistents no hi arriben.

Algunes de les reflexions que sorgeixen en el grup en relació al segon punt de l'execució de la línia d'atenció i suport i la seva capacitat de transformació política són:

- Sobre l'accés al servei, tenir en compte aspectes que van des de com s'anomena el servei i a qui interpel·la; fins a aspectes de condicions d'accés (padró, etc..) o aspectes més vinculats a la violència simbòlica i la bretxa digital.
- Sobre la necessitat de desenvolupar protocols d'atenció amb perspectiva interseccional, tot i que és una paradoxa, a dia d'avui pot ser una estratègia necessària per evitar que es reproduïxin altres opressions mentre abordem les VMD. Tot i així, la perspectiva interseccional pot ser utilitzada de manera que es reproduïxi el racisme i l'ordre hegemònic. És important construir protocols prou flexibles i reapropiables per adaptar-los a les necessitats específiques de les persones que arriben al servei. En aquest sentit, els mecanismes de revisió constants per tal de valorar el servei esdevenen clau.
- Les situacions d'opressió que travessen els casos tant individuals com col·lectius no són estàndards, hem de tenir en compte el context en el que operen i les prioritats de les persones que les pateixen.
- És important desplaçar el focus del subjecte que atensem a les professionals i l'equip que configuraran la línia d'atenció i tenir en compte les característiques de qui ocuparà aquest rol. Qui gestiona? Qui organitza? Qui atén? Quines característiques tenen? Quin tipus d'experiència es buscarà?
- Hauríem de partir d'un model d'atenció empoderador i transformador (no assistencialista) on hi haurà part d'acompanyament individual però també comunitari i en relació amb diferents agents.
- A nivell estratègic sorgeix la pregunta: generem una documentació específica per exemple per a dones joves gitanes atenent a les especificitats de les violències que més pateixen i els seus impactes o transversalitzem aquesta mirada i l'anem incorporant en els diferents documents i protocols? O portem a terme una estratègia dual i fem ambdues a la vegada? Incloem un apartat específic en el protocol? Com es pot fer per a posar el focus en la intersecció?

- Què incorporem i deixem fora de la línia d'atenció i suport? Es destaca la tensió entre un abordatge més generalista i un més específic (basat en categories identitàries). Aplicar la perspectiva interseccional a l'abordatge de les violències masclistes digitals implica no sumar categories. La qüestió consisteix en pensar com les violències digitals impacten de diferents maneres en diferents persones i com aquests impactes diferencials tenen efectes en la seva subjectivitat. Per exemple, sabem que les violències sexuals afecten de manera específica a les joves, però no és el mateix abordar-ho i acompanyar-ho amb adolescents gitanes de la Mina que amb adolescents de Sant Gervasi. En aquest sentit, necessitem abordatges específics. Tot i així, la línia d'atenció ha de determinar alguns límits. Alguns estan clars. En primer lloc, l'edat: no atensem a menors de 16 anys. En segon lloc, exclouem alguns tipus de violències digitals o bé perquè ja hi ha serveis específics que les aborden o bé perquè conceptualment no encaixen en la nostra definició de violències masclistes digitals (per exemple, el cibercrim). Però d'altres no estan tant clars. El principal debat en aquest sentit s'estableix en relació a si entren homes o no com a usuaris de la línia d'atenció. En aquest sentit, es planteja que el que és problemàtic és el dilema que entrin homes cis gais i no homes racialitzats; davant d'aquesta qüestió, una possibilitat per la línia d'atenció és que no entrin homes cis. Es planteja, tot i reconèixer el debat necessari i les limitacions prèvies, de considerar que la decisió de qui entra i qui no, no vingui determinada per lo teòric sinó per la pràctica. En aquest sentit l'experiència pilot de la línia d'atenció pot ser un moment per experimentar aquests límits.
- Es planteja com la línia d'atenció i suport pot treballar des de un marc no homogeneïtzador des del qual pugui generar dinàmiques d'interrelació de qui dona el suport/qui el rebi. D'aquesta manera, es podrien desestabilitzar les categories i generar marcs més dinàmics per problematitzar les violències, on el subjecte no es planteja en termes identitàris (homes cis negre o dona hetero blanca...). Es tracta de fer un desplaçament cap a les problemàtiques que estan afectant a la persona en un context determinat.
- És important, també, tenir en compte la relació amb el circuit de violències masclistes ja existent i els casos de dones que per diferents motius no vulguin apropar-se als serveis oficials. És clau preguntar-se: ¿com es pot transmetre un clima acollidor, de confort? ¿Com es pot fer una crida a la diversitat de dones i persones que poden ser acollides pel servei, on es transmeti que es té en compte aquesta mirada específica, amb aquest coneixement? En aquest sentit es planteja pensar la línia d'atenció des dels tipus de violències i no des de els subjectes que la reben però tenint en compte que els impactes, les estratègies de resposta, l'accés a recursos i oportunitats, i els processos de recuperació seran diferents. Per això, es veu també que "abandonar les categories" del tot té els seus riscos.

4. Aterrant l'abordatge interseccional de les violències masclistes digitals

Durant aquesta sessió l'objectiu va ser passar dels debats més conceptuals a aterrar algunes qüestions centrals per a nodrir d'elements de reflexió la implementació de la línia d'atenció i suport. Els elements que s'exposen en aquest apartat responen a una sessió centrada no tant en definir un model d'atenció, sinó en aportar elements a l'equip del projecte des d'una perspectiva interseccional.

Per això vam partir, en primer lloc, d'alguns principis orientadors de l'abordatge de les violències masclistes en clau de: perspectiva feminista interseccional, treball comunitari i en xarxa i cura dels equips. I en segon lloc, de l'exercici d'anàlisi de casos aportats per a cada organització participant per tal de mapejar aspectes prioritaris (persones beneficiàries, perfils professionals, organització del servei, model d'acompanyament, tipus d'espai (físic i virtual), marc de col·laboració d'agents de la línia d'atenció i suport, relació amb la institució i recollida de dades.

En quant als principis orientadors de l'abordatge de les violències masclistes, no es tracta de fer un decàleg de principis però sí poder facilitar alguns punts claus de l'abordatge:

1) Perspectiva feminista interseccional: que permeti l'abordatge extens de les tipologies i àmbits de les VMD, que problematitzi els subjectes i les atribucions que reproduïxen idees estanques i essencialitzadores sobre els rols de víctimes (i d'agressors), que impliqui qüestionar i confrontar els sistemes d'opressió i que possibiliti altres vies alternatives a la lògica punitiva que predomina sobre els processos de recuperació i reparació de la violència. La interseccionalitat com a mirada implica l'esforç analític de contextualitzar i analitzar cadascuna de les situacions de violència ateses per entendre la composició de sistemes de poder que actuen en cada cas determinat, així com la multiplicitat de subjectes que es veuen interpel·lats pels mateixos i que no poden ser considerats com identitats monolítiques.

2) Perspectiva comunitària: com, sense categoritzar, podem tenir en compte les necessitats de les persones a qui acompanyem? Com implicar a les comunitats? El debat es centra en anar més enllà d'una perspectiva individualitzada i experta de l'abordatge de les violències i treballar més amb les comunitats sempre que sigui possible i especialment amb les persones joves, implicant a joves de manera individual i grupal, a les famílies i el professorat. En aquest

sentit, és important no desplaçar a l'àmbit judicial, o almenys no de manera exclusiva, aquelles situacions que es puguin resoldre amb estratègies educatives i/o comunitàries acompanyant la presa de responsabilitat, no només de qui agredeix sinó de tota la comunitat.

3) Coordinació i treball en xarxa: la perspectiva feminista interseccional ha d'articular un model de treball en xarxa i coordinació amb els diversos agents implicats, pel que fa a la millora de l'abordatge de les violències masclistes i pel que respecta a les estratègies de resposta, processos de recuperació i autonomia. El centre de la intervenció es planteja des d'una perspectiva feminista que implica treballar l'autonomia i l'agència de les persones que confronten les violències facilitant processos i eines que les col·loquin en el centre, subjecte i part activa en tot moment.

4) La forma del servei i la cura dels equips: Cal analitzar la forma i ubicació del servei ja que determina quins col·lectius i persones tindran major accés i quins es poden quedar fora. Sorgeixen qüestions com la de no oferir un servei estàtic, com un lloc on la gent hi va, sinó un servei que es mou i va allà on la gent ho necessita. També és fonamental posar la mirada en els equips que atenen el servei i afavorir que siguin equips diversos així com d'assegurar estratègies i espais de cura de l'equip.

L'exercici d'anàlisi de casos proposa pensar un cas en relació amb les següents preguntes: 1) Què va passar? (persones implicades, tipus de violència i impactes) 2) Qui va intervenir, com i quina resposta es va donar? 3) Com pensem que es podria millorar o fer diferent amb una perspectiva interseccional?

Es van analitzar els diferents casos en clau de mapa conceptual seguint aquestes temàtiques seleccionades:

- A qui va dirigit el servei?
- Com s'organitza el servei des d'un punt de vista pràctic? Qui atén?
Com són els perfils? Què es fa/accions? Com es fa? Qui ho fa? Per a què?
- On es fa la intervenció? Espai virtual i físic?
- Marc de col·laboració d'agents de la línia d'atenció i suport (dibuixar el mapa).
- Relació amb la institució
- Recollida de dades: quines dades recollim i com?

El resultat d'aquest procés és el següent mapa conceptual:

Les recomanacions que sorgeixen d'aquest procés de treball són:

- 1)** Incorporar la perspectiva interseccional i el compromís antirracista en tot moment. Definició del que entenem per violència, delimitació de les violències masclistes digitals, creació del marc d'actuació i protocol de intervenció de la línia d'atenció i suport, aplicació i execució.
- 2)** Incorporar un enfoc interpretatiu de les violències masclistes que contempla la LGTBIQfòbia i la cis-hetero-normativitat com a tal, que implica la diversificació dels subjectes reconeguts com a receptors d'aquestes violències més enllà de les dones (cis i trans) que reconeix la Llei 17/2020.
- 3)** La inclusió de la perspectiva feminista, antirracista i de la diversitat sexual i de gènere ha de ser transversal, més enllà d'obrir el servei a dones, persones racialitzades o persones LGTBIQ*. En aquest sentit es recomana aplicar aquestes perspectives també en aspectes com la formació de l'equip, la documentació, el llenguatge oral, escrit i icònic utilitzat, o el tipus de dades de les usuàries i dels casos que es recullen per després fer incidència política.
- 4)** Analitzar i estudiar les dades obtingudes per a tenir indicadors sobre les persones i perfils que accedeixen al servei, els tipus de violències que afronten i denuncien.
- 5)** Adoptar una perspectiva tant individual com comunitària de la violència.
- 6)** Es recomana l'adopció de paradigmes preventius crítics que vagin més enllà de lògiques biomèdiques que pretenen erradicar les violències masclistes amb "vacunes" puntuals. Es tracta de desarticlar un problema que és capil·lar i, per tant, les mesures han de ser multinivell i permanents.
- 7)** És recomanable desenvolupar un marc d'atenció flexible, adaptable i integral de la línia d'atenció i suport per a donar resposta a l'heterogeneïtat d'experiències front les VMD.
- 8)** Pensar en formes de reparació i justícia que vagin de lo formal/institucional a altres formes que no incloguin relació amb la institució necessàriament. Tenir en compte d'implementar, si és possible i necessari, estratègies educatives i comunitàries de reparació.

9) Més enllà de l'atenció, incorporar actuacions (i perfils laborals) de sensibilització, visibilització, formació, assessorament i incidència política dirigides a qüestionar les normes i les estructures que sustenten els diferents tipus de violències. A la vegada, pot ser nutritiu incorporar figures expertes en facilitació de grups i processos, així com analistes de dades.

10) Afavorir la diversitat dins l'equip. Així com formar i atraure noies diverses en la temàtica, donar suport i afavorir referents de persones expertes dins de les comunitats i reconèixer els bagatges i experiències diverses (més enllà de les formals).

11) Definir un espai d'atenció mixta que combini l'atenció en línia i a la vegada un espai d'atenció presencial quan sigui necessari. Al mateix temps, que la línia tingui un component itinerant (com els Punts Liles) i pugui anar a buscar comunitats o espais específics que requereixen del servei.

12) Definir un pla d'avaluació continua des de perspectives feministes on s'avalua el procés (apart dels resultats) i es té en compte la veu de diferents agents implicades al servei (usuàries, treballadores, xarxa...).

13) Establir sinèrgies de derivació i treball conjunt a diferents nivells i escalabilitat amb els serveis especialitzats, entitats i col·lectius i altres agents, recursos, programes i comunitats claus.

14) Portar a terme campanyes i comunicacions dirigides a la gent del carrer per a que puguin entendre i identificar les violències masclistes digitals. Que s'utilitzi un llenguatge senzill i proper que pugui evidenciar els efectes de les violències, com afrontar-les i com restaurar-les. També important posar el focus en no agredir.

3. CONCLUSIONS DEL PROCÉS I DELS DEBATS PARTICIPATS DEL MARC INTERSECCIONAL

- ⇒ Es valora positivament la possibilitat i l'espai per a parlar de les violències des de diferents perspectives. És important donar el temps per a compartir les experiències de violència que enfronten les diferents comunitats, dones i persones trans perquè ens permet conèixer realitats que són alienes, estan invisibilitzades i ens ajuda a mirar com definim el problema.
- ⇒ La pregunta que sorgeix del procés és com valorar i encaixar en un protocol referit a la línia d'atenció i suport, les diferents experiències que van anar sorgint durant les diferents sessions. Existeix una aparent contradicció entre la heterogeneïtat de les experiències compartides i la tendència uniformitzant dels protocols. Lluny de resoldre aquesta tensió, és important tenir-la en compte de manera permanent, per a pensar la línia d'atenció i suport com un instrument flexible i adaptable a les diferents necessitats de les persones que l'utilitzin.
- ⇒ Des de l'inici del procés es va assenyalar les dificultats i desafiaments que plantegen l'aproximació des d'una perspectiva interseccional en l'anàlisi i l'atenció de les VMD. La incorporació d'aquesta mirada que assumeixi sobretot un compromís antiracista, hauria d'estar present en tot el procés de creació de la línia i la seva posterior aplicació. Tant a l'hora de definir què entenem per violències masclistes digitals (per exemple en la definició del marc estructural tecnocapitalista i cisheteropatriarcal de les violències, incorporar la mirada colonial racista), en el moment de crear la línia i brindar suport i assistència (qui atindrà, qui serà el subjecte d'atenció, aliances i treball col·laboratiu amb grups implicats, etc..) com en el procés d'avaluació de la experiència.
- ⇒ Entendre les opressions de gènere, raça, classe, edat, diversitat funcional, etc. no com a categories identitàries que es sumen sinó com a dinàmiques entrelaçades i simultànies que hem de poder analitzar com una matriu en moviment o entretrama. Seguint a Lugones "Incluso propone términos como "urdimbre" y "entretrama", que expresan la noción de inseparabilidad; en esta nueva metáfora, que ya no es el cruce de caminos de Kimberlé Crenshaw, sino un tejido, la individualidad de las tramas se vuelve difusa en la tela" (Lugones, 2014: 60). La interrelació entre els subjectes i el marc estructural ha d'estar en el centre de la intervenció.

- ➡ Sobre la conceptualització de les violències masclistes, hem de tenir en compte el seu caràcter estructural complex que s'expressa sota la multiplicitat de formes que hem de tenir en compte a l'hora de dissenyar serveis i programes. Les violències digitals es donen en un clar continuïum amb les violències presencials i els límits són difosos. A la vegada, el marc que defineix les violències masclistes com un fenomen intersubjectiu, té series limitacions ja que deixa fora formes de violència col·lectiva (com els estereotips, mites i rumors sobre col·lectius determinats) o algunes formes de violència institucional. Es recomanable per tant, desenvolupar serveis flexibles a aquest nivell en els que s'acompanyi unes i altres formes de violència de manera integral.
- ➡ Misogínia i homofòbia són dos cares de una mateixa moneda i la cis-hetero-normativitat està en la base de totes les violències masclistes, virtuals o no, intersubjectives, estructurals o culturals. Elements coherents amb aquesta definició s'han incorporat a la Llei 17/2020 de modificació de la Llei 5/2008⁷. L'adopció d'aquest enfoc interpretatiu de les violències masclistes que contempla la LGTBIQfòbia i la cis-hetero-normativitat com a tal, implica la diversificació dels subjectes reconeguts com a receptors d'aquestes violències més enllà de les dones (cis i trans) que reconeix la Llei 17/2020. D'aquesta manera, apareixen algunes preguntes i reptes pràctics que la línia d'atenció i suport haurà d'anar resolent a mesura que comenci a caminar. Es destaquen dos: 1) La definició dels subjectes a qui s'atén ha d'assegurar la construcció d'espais de seguretat per als diferents perfils d'usuàries i usuaris. En el debat que s'ha donat sobre si atendre a persones identificades com a homes cis, en el cas que així sigui, hauria d'anar en paral·lel a assegurar el manteniment de l'espai de seguretat per a les dones a les que també s'atén. 2) La inclusió de la perspectiva de la diversitat sexual i de gènere hauria de ser transversal més enllà d'obrir el servei a persones LGTBIQ*.
- ➡ Dificultat en aterrar les experiències de violència en respostes que puguin reparar el dany generat a les persones i a les comunitats. Sobretot relacionat amb les respostes que es brindaran a les diferents formes de violència que s'atendran i la intensitat de les mateixes. Posar la mirada en les respostes d'autodefensa feminista digitals, més enllà de les institucionals.

7 Quant es refereix a la violència masclista en l'àmbit educatiu afirma que aquesta "inclou l'assetjament, l'abús sexual i el maltracte físic, sexual, psíquic o emocional" (Llei 17/2020, art.5, apartado 8) i que "entre aquestes violències algunes es produeixen per raó de gènere o identitat sexual" (Llei 17/2020, art.5, apartado 8). Així, la definició legal inclou com a violència masclista, per exemple, el ciberassetjament heterosexual cap a persones LGTBI+, nois gais i trans inclosos o cap a persones que sense necessàriament identificarse com tal, reben aquest tipus d'agressions.

- ➡ Tot i que la línia d'atenció i suport no es dirigeix a població menor de 16 anys, és important mantenir un enfoc educatiu i comunitari, almenys amb les poblacions més joves. En aquest sentit és important no desplaçar a l'àmbit judicial aquelles situacions que es puguin resoldre amb estratègies educatives. Transcendir la lògica punitiva tan estesa en els protocols actuals per a adoptar un enfoc més restauratiu que abordi les violències en el context educatiu i comunitari i que es centri en les necessitats de les persones en rol de víctima per a promoure la presa de responsabilitat no només de qui està en rol d'agredir, sinó a tota la comunitat. L'objectiu és doble: reparació de qui ha sofert la violència i transformació de les causes d'aquesta violència.
- ➡ El procés de treball conjunt ha anat més enllà d'una perspectiva interseccional que tingui en compte només la usuària, i ha incorporat si més no, elements de reflexió, preguntes i qüestions que interpel·len tot el procés (des de la conceptualització del model d'abordatge fins a la definició d'estratègies i elements claus d'organització i resposta de la línia d'atenció).
- ➡ Per últim, donada la gran heterogeneïtat de violències que poden ser ateses per la línia d'atenció i suport i també per a poder oferir espais de seguretat per als diferents perfils de persones que poden ser ateses, sembla necessari que els itineraris de derivació estiguin molt clars. Caldrà establir sinergies de derivació i treball conjunt a diferents nivells i escalabilitat amb els serveis especialitzats, entitats i col·lectius i altres agents, recursos i comunitats claus.

Capítol 3

MARC LEGAL

1. INTRODUCCIÓ

1. Context global: Internet, la bretxa digital, els Drets Humans i els drets de les dones

Les violències digitals no poden entendre's sense el context virtual específic en el què es donen i el mitjà tecnològic mitjançant el qual es cometen o se'n facilita la comissió. El debat sobre els drets a Internet va començar al voltant del 2015 i per tant és relativament recent. Aquest debat ha anat assolint fites conceptuals, com el d'afirmar la necessitat de que els drets humans també fossin protegits en l'entorn virtual, el de l'accés a internet com a dret, la constatació de la bretxa digital per motius socioeconòmics i de gènere, el de la identitat digital, el dret a la privacitat, el de la governança a través d'Internet, el de la necessitat d'analitzar la privacitat amb perspectiva de gènere o el de garantir els drets dels infants a l'entorn digital.

Tal i com fèiem referència a la introducció general del document, aquest debat, gràcies a les ciberfeministes com l'APC i moltes altres, ha estat situat en el context del patriarcat i del capitalisme tecnològic, posant èmfasi en el fet que les violències digitals envers les dones i altres identitats dissidents, es donen amb aquesta magnitud i transversalitat, en part, degut a la manca de compromís de les grans plataformes intermediàries d'Internet amb els drets de les dones. De fet, les seves polítiques de moderació de continguts estan imposant concepcions morals occidentals i retrògrades que limiten la presència i els discursos i de la diversitat de dones a l'espai virtual. Com a resposta a la reapropiació d'Internet com a espai comú, el 2016 es van publicar els principis de l'Internet feminista⁸. La necessitat de que l'espai virtual i les grans plataformes estiguin adaptades a la diversitat de gènere de les seves usuàries i la de combatre les violències que s'hi donen, ha acabat aterrant a les institucions, i per exemple, les Nacions Unides, ha emès informes monogràfics i un seguit de resolucions per impulsar l'adopció de polítiques públiques sobre la matèria.

8

<https://www.apc.org/es/pubs/principios-feministas-para-internet-version-2>

2. Radiografia dels marcs legals: una legislació fragmentada i un mosaic d'eines disponibles

El marc legal de les violències masclistes digitals a nivell global, es defineix per dos factors. El primer el fet de que no es basen en una definició unificada que englobi el component tecnològic i el de violència masclista. El segon factor comú en totes les legislacions és que sent un fenomen transversal, aquestes estan parcialment contemplades en diverses jurisdiccions que en regulen facetes concretes, com la legislació general sobre les violències masclistes, la legislació laboral que prohibeix el ciberassetjament, la legislació sobre la protecció de dades, la legislació civil que protegeix l'honor, la reputació i la pròpia imatge, la legislació sobre cibercrim o la legislació sobre la responsabilitat de les empreses proveïdores de serveis d'Internet.

2. MARC LEGAL INTERNACIONAL DE LES VIOLÈNCIES MASCLISTES DIGITALS

Convenis internacionals vinculants

- Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics
- Conveni Internacional sobre la Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial
- Conveni contra la Tortura
- Conveni sobre els drets de l'Infant
- Conveni de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada transnacional

Convenis Internacionals vinculants específics sobre els drets de les dones

- Conveni de sobre la eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW)

a) Els Convenis i altres instruments normatius internacionals sectorials que hi incideixen

Els Convenis internacionals vinculants

- El marc legal internacional, es compon d'un seguit de convenis internacionals sectorials, que regulen els drets humans i les llibertats civils. El Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics (i el seu protocol facultatiu) per exemple, regula les bases sobre la llibertat d'expressió i els seus límits en el seus articles 19 i 20, límits que són vigents també en l'àmbit virtual.

- El Conveni Internacional sobre la Eliminació de totes les Formes de Discriminació Racial estableix definicions de discriminació racial i contempla la prohibició de certs discursos que afecten a homes i dones.
- El Conveni contra la Tortura també és d'aplicació a les ciberviolències en general, i a les que afecten les dones en particular.
- El Conveni sobre els drets de l'Infant i el seu Protocol facultatiu assenten les bases de la protecció dels i les infants i adolescents, que inclou l'àmbit virtual.
- Per altra banda el Conveni contra el comerç de persones i la explotació de la prostitució aliena i posteriorment, el Conveni de les Nacions Unides contra la Delinqüència Organitzada transnacional, que s'acompanya del protocol per a prevenir, reprimir i sancionar el comerç de persones, especialment de dones i nens (Protocol de Palerm) contenen obligacions internacionals que també són d'aplicació a la captació de les dones i nenes mitjançant les TIC.

b) Els Convenis internacionals vinculants específics sobre els drets de les dones

El Conveni de la CEDAW

- El Conveni de sobre la eliminació de totes les formes de discriminació contra la dona (CEDAW) que preveu una definició de discriminació contra la dona, estableix la base de les obligacions positives i negatives dels Estats per acabar amb la discriminació de les dones. El Conveni té un Protocol facultatiu.

3. MARC LEGAL EUROPEU

Convenis vinculants e instruments normatius sobre drets fonamentals

- Conveni Europeu de Drets Humans

Convenis vinculants e instruments normatius que incideixen VMD

- Decisió Marc 2008/913/JAI de 28 de novembre, sobre la lluita contra determinades formes i manifestacions de racisme i xenofòbia (Discursos d'odi)
- Conveni del Consell d'Europa sobre ciberdelinqüència (Cibercrim)
- Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels nens contra la explotació i l'abús sexual.
- Conveni del Consell d'Europa sobre comerç de sers humans.
- Reglament 2016/679 del Parlament Europeu sobre la protecció de dades de les persones físiques GDPR.

Conveni d'Istanbul

- En vigor per a l'Estat espanyol el 2014

Directives i reglaments europeus vinculants que incideixen VMD

- Directiva 2012/29/UE del Parlament de 25 d'octubre sobre normes mínimes sobre els drets, el recolzament i la protecció de les víctimes de delictes.
- Directiva 2000/31/CE del parlament Europeu, de 8 de juny sobre el comerç electrònic (e-commerce)
- Directiva 2011/99/EU sobre la ordre europea de protecció i el Reglament 606/2013 sobre reconeixement mutu de les mesures de protecció civils
- Directiva 2011/92/UE del Parlament, de 13 de desembre sobre la lluita contra els abusos sexuals i la explotació sexual dels menors i la pornografia infantil.
- Directiva 2011/36/EU del Parlament, de 5 d'abril sobre la prevenció i la lluita del comerç de ser humans i la protecció de les víctimes.
- Directiva de 2018/1808 del Parlament de 14 de novembre sobre la prestació de serveis de comunicació audiovisual (Audio visual media service).
- Resolució del Parlament Europeu "Lluita contra la violència de gènere: la ciberviolència" del 14 de desembre de 2021.

a) Els Convenis vinculants i els instruments normatius sobre drets fonamentals

- A nivell europeu, una primera vessant del marc legal de les violències masclistes digitals, és la dels drets fonamentals, regulats al Conveni Europeu de Drets Humans que garanteix el dret a la vida (article 2), la prohibició de tortura i del maltractament (article 3), el dret a la vida privada i familiar (article 8), el dret a la llibertat d'expressió i informació (article 10), el dret a de manifestació i d'agrupació (article 11), el dret a un remei legal efectiu (article 13) i la prohibició de discriminació (article 14), prohibició que inclou la motivada pel gènere entre d'altres. Per la seva banda, la Carta Europea de Drets Fonamentals preveu la prohibició de discriminació, ampliant-la a la orientació sexual.

b) Els Convenis vinculants i els instruments normatius que incideixen en les violències masclistes digitals

- En d'altres àmbits com el de la prohibició dels discursos d'incitació a l'odi, trobem la Decisió Marc 2008/913/JAI de 28 de novembre, sobre la lluita contra determinades formes i manifestacions de racisme i xenofòbia mitjançant el dret penal.
- En el camp del ciberdelinqüència, trobem el Conveni del Consell d'Europa sobre ciberdelinqüència (Conveni de Budapest) i el seu protocol facultatiu que estan centrats en crims com el frau, els delictes contra la propietat intel·lectual i industrial, la pornografia infantil o els atacs dels sistemes de seguretat. Alguns dels seus articles com el 4 i 5 poden ser aplicats a les violències
- El Conveni del Consell d'Europa per a la protecció dels nens contra la explotació i l'abús sexual (Conveni de Lanzarote), inclou els delictes comesos contra menors d'edat a través de les TIC, com l'embaucament de menors, la pornografia infantil o la corrupció d'infants (articles 18 a 23).
- El Conveni del Consell d'Europa sobre comerç de sers humans conté obligacions que cobreixen l'àmbit virtual com el de la captació online de dones i nenes.
- En el marc de la protecció de dades, existeix el Reglament 2016/679 del Parlament Europeu sobre la protecció de dades de les persones físiques si el tractament de dades persona i la lliure circulació d'aquestes conegut

com a GDPR. Aquest no menciona les violències masclistes digitals però ofereix mesures de protecció que li poden ser d'aplicació, com el dret a que no hi hagi informació privada divulgada sense consentiment del seu/de la seva titular, com succeeix en la divulgació no consentida de continguts íntims. També preveu sancions per a qui cometi aquestes infraccions.

c) Les Directives i els Reglaments europeus vinculants que incideixen en les violències masclistes digitals

- A nivell de la Unió Europea existeixen diverses Directives sobre igualtat entre dones i homes, enfocades al mercat de treball, al treball autònom i a la igualtat d'accés a béns i serveis.
- En relació als drets de les víctimes de qualsevol delictes, existeix la Directiva 2012/29/UE del Parlament de 25 d'octubre sobre normes mínimes sobre els drets, el recolzament i la protecció de les víctimes de delictes. La Directiva 2000/31/CE del parlament Europeu, de 8 de juny sobre el comerç electrònic, anomenada e-commerce, regula el regim de responsabilitat dels proveïdors de serveis d'Internet i els obliga a eliminar o fer inaccessible l'accés a continguts il·legals allotjats a les seves plataformes. La Recomanació 2018/334 de la Comissió Europea de 2018 ha perfilat la eliminació de continguts il·legals d'internet que preveu aquesta Directiva.
- La Directiva 2011/99/EU sobre la ordre europea de protecció i el Reglament 606/2013 sobre reconeixement mutu de les mesures de protecció civils són instruments que poden ser emprats en els processos judicials sobre violències masclistes en l'àmbit de la parella o l'exparella.
- La Directiva 2011/92/UE del Parlament, de 13 de desembre sobre la lluita contra els abusos sexuals i la explotació sexual dels menors i la pornografia infantil en el seu article 25 obliga a eliminar amb rapidesa els continguts d'aquest tipus.
- La Directiva 2011/36/EU del Parlament, de 5 d'abril sobre la prevenció i la lluita del comerç de ser humans i la protecció de les víctimes també hi incideix, de fet en un estudi del 2016, la Comissió Europea va evidenciar l'ús creixent d'Internet per part dels traficants, aspecte que la Directiva no cobreix.
- La Directiva de 2018/1808 del Parlament de 14 de novembre sobre la prestació de serveis de comunicació audiovisual, coneguda com l'Audio visual media service, preveu diverses mesures per a protegir les persones menors d'edat i l'audiència en general de continguts que incitin a la violència

o a l'odi contra grups o membres d'aquest i conté mesures que permeten denunciar i assenyalar aquests.

- El 14 de desembre de 2021 es va aprovar la Resolució del Parlament Europeu “Lluita contra la violència de gènere: la ciberviolència⁹” amb recomanacions destinades a la Comissió sobre la lluita contra la violència de gènere, en concret la ciberviolència.

d) El Conveni d'Istanbul

- El Consell d'Europa, també va aprovar el Conveni sobre prevenció i lluita contra les violències contra les dones i la violència domèstica, que va entrar en vigor per a l'Estat espanyol el 2014 i que preveu definicions vinculants, estableix un marc en què les violències de gènere es conceben amb independència del vincle amb l'infractor, estableix el principi de diligència deguda a la hora de prevenir, investigar, sancionar i reparar les violències de gènere, estableix la obligació de modificar els patrons socioculturals que estan a la base de les violències, posa els drets de les dones al centre de les mesures i obliga a castigar com a delictes conductes com l'assetjament (article 34), la violència psicològica (article 33) o l'assetjament sexual (article 40) entre d'altres. Malgrat que el Conveni d'Istanbul no fa referència a les violències digitals de forma explícita, els hi és d'aplicació i de fet, és l'instrument vinculant que les regula de més a prop.

⁹ https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2021-0489_ES.pdf

4. MARC LEGAL ESPANYOL

Normativa vinculant sobre:

Drets fonamentals

Constitució espanyola (CE)

Igualtat entre dones i homes

Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat d'homes i dones

Violències de gènere

Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre de mesures de protecció integral contra la violència de gènere.

a) Normativa vinculant sobre drets fonamentals

- La Constitució espanyola (CE) reconeix diversos drets fonamentals entre ells el de la dignitat i el lliure desenvolupament de la personalitat (article 10), el de la llibertat d'expressió i d'informació (article 20), el de la llibertat i la seguretat (Article 17) el de la llibertat ideològica (article 16.1), el dret a l'honor, a la privacitat i a la pròpia imatge (article 18), el dret a la salut (article 43), el dret a la participació en assumptes públics (article 23) i la prohibició de discriminació (article 14), entre d'altres.

b) Normativa vinculant sobre igualtat entre homes i dones

- En relació a la igualtat entre homes i dones, la Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat d'homes i dones, preveu un seguit de mesures sobre les polítiques públiques d'igualtat, i mesures concretes en l'àmbit de l'educació, del món rural, de l'esport, de la societat de la informació, de les polítiques urbanes, de la cooperació, de la producció artística i intel·lectual,

dels contractes en les administracions públiques, igualtat en els mitjans de comunicació, en el mercat de treball, sobre la conciliació i els plans d'igualtat entre d'altres.

c) Normativa vinculant sobre violències de gènere

- Le Llei Orgànica 1/2004, de 28 de desembre de mesures de protecció integral contra la violència de gènere és l'anomenada llei integral sobre violència de gènere. Aquesta, cenneix la violència de gènere al marc de la parella o l'exparella i la defineix com tot acte de violència física i psicològica, incloses les agressions a la llibertat sexual, les amenaces, les coaccions o la privació arbitrària de llibertat. L'aprovació de la Llei Orgànica 8/2021 de protecció integral a la infància i la adolescència front a la violència, ha modificat la L.O 1/2004, que ara menciona en l'apartat 4 del seu article 1 que també és violència de gènere la comesa contra els seus familiars menors per tal de danyar-la.
- La L.O 1/2004 inclou un seguit de principis rectors per a les Administracions públiques i estructura el seu contingut en plans de sensibilització, en mesures per a l'àmbit educatiu, mesures en l'àmbit de la publicitat i dels mitjans de comunicació, mesures en l'àmbit sanitari, drets de les víctimes/supervivents de les violències de gènere com el de la informació, l'assistència social i l'assistència jurídica gratuïta, els drets laborals i les prestacions de la Seguretat Social, els drets de les funcionàries públiques que pateixen violències de gènere, els drets econòmics de les víctimes/supervivents, la tutela institucional, la tutela penal que inclou la creació de certs delictes en el Codi Penal, la tutela judicial amb la creació dels Jutjats especialitzats en violència contra la dona, les mesures judicials de protecció de les dones o la creació de la Fiscalia especialitzada de violència contra la dona. El 2017 es va aprovar l'anomenat Pacto de Estado contra la Violencia de Género, que conté un seguit de mesures entre les quals algunes que incideixen en les violències masclistes digitals, com la petició d'assegurar el dret a l'oblit de les dones que hagin patit violències de gènere o la creació d'un nou delicte de suplantació d'identitat digital.

d) Altra normativa estatal vinculant que incideix en les violències masclistes digitals

Altra normativa vinculant:

Protecció infància i adolescència

Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny sobre protecció integral de la infància i l'adolescència.

Jurisdicció administrativa

Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals (GDRP).

Jurisdicció civil

Llei Orgànica 1/1982, de 5 de maig del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge.

Jurisdicció laboral: ciberassetjament a la feina

- Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat d'homes i dones.
- Article 7: assetjament sexual i assetjament per raó de sexe.
- Text Refós de l'Estatut dels Treballadors i treballadores (E.T).
- Llei 31/1995, de 8 de novembre de Prevenció de Riscos Laborals.
- Text refós de la Llei sobre Infraccions i Sancions a l'Ordre Social (LISOS).

La protecció de la infància i de l'adolescència

- Per altra banda, hi ha diversa normativa que regula d'altres sectors que incideixen en les violències masclistes digitals. Per una banda tenim la normativa relativa a la protecció de la infància i l'adolescència. L'actual Llei Orgànica 8/2021, de 4 de juny sobre protecció integral de la infància i l'adolescència front a les violències ha reformat el sistema de protecció dels i les infants i adolescents. Aquesta llei torna a actualitzar el sistema de protecció, que provenia de l'antiga Llei Orgànica 1/1996, de 15 de gener que ja va ser àmpliament reformada mitjançant la Llei Orgànica 8/2015, de 22 de juliol i la Llei 26/2015, de 28 de juliol.
- La nova L.O 8/2021 reflecteix la preocupació sobre les violències digitals que afecten a les joves, preocupació compartida per diverses institucions, com la Delegació del Govern per a la Violència de Gènere. La nova Llei conté diverses novetats que incideixen directa o indirectament en l'àmbit de les violències digitals que afecten a les persones menors d'edat.
- Per altra banda, la Llei preveu la modificació de diverses lleis, com el Codi Penal, al què hi introdueix diversos delictes nous, com el de la incitació al suïcidi, a l'autolesió, a el foment de la ingesta de productes que perjudiquin la seva salut i dels trastorns de l'alimentació a través d'internet o de les TIC (articles 143 bis, 156 ter, 361 bis).

La jurisdicció administrativa: la normativa de protecció de dades

- La Llei Orgànica 3/2018, de 5 de desembre de protecció de dades personals i garantia dels drets digitals, es va adoptar degut a la necessitat d'adoptar les previsions del Reglament 2016/679 (DGRP) europeu i per garantir els drets digitals de la ciutadania. La Llei és d'aplicació a qualsevol tractament total o parcialment automatitzat de dades personals i al tractament no automatitzat de dades personals continguts o destinats a ser inclosos en un fitxer. La normativa preveu com a criteri bàsic el del consentiment lliure, específic, informat i inequívoc de la persona titular de les dades, que haurà d'cobrir totes les finalitats del tractament (article 6). Una de les dades rellevants a tenir en consideració en el camp de les violències masclistes digitals, és la de la pròpia imatge de la persona.
- L'article 11 regula els drets de les persones, entre ells el del dret a la transparència i la informació de la persona afectada, que comprenen el

dret d'accedir a la informació bàsica sobre la identitat del responsable del tractament de les dades, la finalitat del tractament i la possibilitat d'exercir els drets dels articles 15 a 22 del Reglament 2016/679 (dret d'accés, de rectificació, de supressió, a la limitació del tractament i obligació de notificació relativa a la rectificació o supressió de dades personals, a la limitació del tractament, dret a la portabilitat de les dades, dret d'oposició i dret a no ser objecte de decisions individuals automatitzades, inclosa l'elaboració de perfils. L'article 12 regula l'exercici d'aquells drets.

La jurisdicció civil: la tutela dels drets honorífics

a) L'enfoc del procediment civil de tutela de drets honorífics

- La jurisdicció civil, té una llei específica, la Llei Orgànica 1/1982, de 5 de maig del dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge, que parteix d'una òptica de reparació dels danys i perjudicis derivats de la ingerència en aquests drets regulats a l'article 18.1 de la Constitució. La Llei està pensada per a rescabalar el perjudici a la honorabilitat de la persona en els seus drets privats, compensació que es tradueix principalment en l'atorgament d'una indemnització. La jurisdicció civil és una jurisdicció que resol conflictes entre privats i per tant, no contempla cap interès públic en la decisió dels casos que se li plantegen. Això suposa que si el Jutjat desestima la demanda de la persona agreujada per la intromissió, haurà de pagar les costes judicials, que inclouran els honoraris de la representació lletrada i processal contraria i un import que es calcula segons el tipus de procediment, en aquest cas ordinari i en base a uns càlculs pre-establerts que parteixen de la quantia que es reclamava com a indemnització. Aquest risc fa que molt poques persones optin per aquesta via.
- Un aspecte important a tenir en compte i que preveu la pròpia L.O 1/1982 en el seu article 2, és que els Tribunals a la hora de protegir aquest drets, tindran en consideració els usos i costums socials i també l'actuació prèvia de la persona respecte d'aquells drets. Quan més hagi exposat els seus drets la persona, més refractaris seran els tribunals a protegir-los. Aquesta consideració, sumada a la manca de perspectiva de gènere dels Tribunals, és un altre dels motius que desaconsellen aquesta via.

b) El consentiment a les intromissions

- Les persones adultes, poden celebrar contractes pels quals cedeix part de la seva intimitat o de la seva imatge. En el cas de les persones menors d'edat, cal dir que la L.O 1/1982 preveu que aquests podran consentir sobre el dret a l'honor, a la intimitat personal i familiar i a la pròpia imatge si tenen prou maduresa, sense especificar edat, en altre cas, el consentiment haurà de venir acompanyat pel consentiment dels seus progenitors i tutors. Si aquests avalen intromissions al dret dels seus fills i filles que siguin contraproductes, per exemple en el cas de contractes publicitaris en els què es denigrés als menors, el Ministeri Fiscal podria actuar en la seva defensa (article 3).

c) Les intromissions il·legítimes

- L'article 7 de la Llei contempla una sèrie d'intromissions il·legítimes. La primera, és la de la utilització d'aparells d'escolta, de filmació o de dispositius capaços de gravar o reproduir la vida íntima de les persones.
- La segona, la de la utilització d'aparells d'escolta, dispositius òptics o qualsevol altre mitjà per a conèixer la vida íntima de les persones, o de manifestacions, cartes privades no destinades a qui en faci ús, així com la seva gravació, registre o reproducció.
La tercera és la de divulgació de fets relatius a la vida privada d'una persona o família que afectin la seva reputació i bon nom, així com la revelació o publicació del contingut de cartes, memòries o altres escrits personals.
- La quarta és la revelació de dades privades d'una persona o família, conegudes a través de l'activitat professional o oficial de qui les revela.
- La cinquena és la captació, reproducció o publicació per fotografia, film, o qualsevol altre procediment, de la imatge d'una persona en llocs o moments de la seva vida privada o fora, llevat dels casos previstos a l'article vuitè, dos.
- La sisena, la utilització del nom, la veu o la imatge d'una persona per a fins publicitaris, comercials o de naturalesa anàloga.
- La setena, la imputació de fets o la manifestació de judicis de valor a través d'accions o expressions que de qualsevol manera lesionin la dignitat d'una altra persona, menyscabant-ne la fama o atemptant contra la seva pròpia estimació.

- La vuitena, la utilització del delictes pel condemnat en sentència penal sigui per aconseguir notorietat pública o obtenir profit econòmic, o la divulgació de dades falses sobre els fets delictius, quan això suposi el menysteniment de la dignitat de les víctimes.

La jurisdicció laboral: el ciberassetjament a la feina

a) La regulació de l'àmbit laboral de la Llei d'igualtat de tracte entre homes i dones

- La Llei Orgànica 3/2007, de 22 de març per a la igualtat d'homes i dones regula en el seu article 7 l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe, considerant tots dos com un acte de discriminació. La Llei defineix que "constitueix assetjament sexual qualsevol comportament, verbal o físic, de naturalesa sexual que tingui el propòsit o produeixi l'efecte d'atemptar contra la dignitat d'una persona, especialment quan es crea un entorn intimidatori, degradant o ofensiu". I defineix que "constitueix assetjament per raó de sexe qualsevol comportament realitzat en funció del sexe d'una persona, amb el propòsit o l'efecte d'atemptar contra la seva dignitat i de crear un entorn intimidatori, degradant o ofensiu".

b) L'Estatut dels treballadors i les treballadores (E.T)

- En l'àmbit laboral hi ha dues grans normes que tenen incidència en l'assetjament i per tant són d'aplicació al ciberassetjament. Per una banda el Text Refós de l'Estatut dels Treballadors i treballadores (E.T) conté algunes previsions generals sobre prohibició de discriminació, com l'article, que preveu com a dret laboral que els i les treballadores: c) tindran dret a no ser discriminats directa o indirectament per al treball, o un cop contractats, per raons de sexe, entre d'altres. En l'apartat d) es contempla el seu dret a la integritat física i a una política adequada de prevenció de riscos laborals i en l'apartat e) es preveu el respecte de la seva intimitat i a la consideració deguda de la seva dignitat, compresa la protecció davant l'assetjament sexual i l'assetjament per raó de sexe.

c) La normativa de prevenció de riscos laborals

- La normativa de prevenció de riscos laborals és l'altra gran llei que incideix en les violències en general, i per tant també en les digitals. La Llei 31/1995, de 8 de novembre de Prevenció de Riscos Laborals, esmenta el dret a la protecció davant dels riscos laborals, en concret, el dret dels i les

treballadores a la protecció davant dels riscos laborals i el correlatiu deure de l'empresari/a a la protecció d'aquests. L'empresari/a està obligat/da a garantir la seguretat i la salut de les persones treballadores al seu servei en tots els aspectes relacionats amb la feina i està obligat/da a adoptar les mesures necessàries per a la protecció de la seguretat i la salut dels i les treballadores.

- El text refós de la Llei sobre Infraccions i Sancions a l'Ordre Social (LISOS) regula les infraccions, entre les quals entre les molts greus i hi ha la de l'article consistentment en l'assetjament sexual, quan es produeixi dins de l'àmbit a què assoleixen les facultats de direcció empresarial, sigui quin sigui el subjecte actiu de la mateixa i en la de l'article consistentment en l'assetjament per raó d'orientació sexual i l'assetjament per raó de sexe, entre d'altres, quan es produeixin dins de l'àmbit a què assoleixen les facultats de direcció empresarial, sigui quin sigui el subjecte actiu del mateix, sempre que, conegut per l'empresari, aquest no hagués adoptat les mesures necessàries per impedir-ho.

La jurisdicció penal: els delictes sobre les diferents formes de violències masclistes digitals

a) Les violències masclistes en el marc de la (ex) parella

- El nostre sistema penal està subdividit per especialitats, el dret penal general inclou l'aplicació dels delictes del Codi Penal comesos per persones adultes i després hi ha dues subcategories, la legislació de menors, per les infraccions comeses per joves dels 14 als 18 anys i la legislació de violència masclistes, que segons la Llei Orgànica 1/2004 estatal de violència de gènere i la Llei 5/2008 de violència masclista catalana, se cenyeix a les violències comeses dins del marc de la parella o l'exparella. Això fa que segons la edat i segons qui cometi la violència, s'activaran recorreguts diferenciats. Una de les problemàtiques actuals, sobretot en el sector jove i també en les relacions virtuals, és determinar quan existeix la relació de parella o exparella, que faci decantar el procediment cap als Jutjats de violència contra la dona.
- En el cas de les violències masclistes comeses per la parella o exparella, s'encarregarà d'investigar els fets un Jutjat especialitzat en violència contra la dona i les mesures de protecció que es puguin dictar seran específiques, com es detallarà en l'apartat dedicat a les mesures de protecció. En aquest cas, l'infractor pot ser castigat tant pels delictes generals contemplats en

el Codi Penal, pels delictes generals que tenen modalitats específiques quan es cometen dins del marc de les violències masclistes, com pels dos delictes específics sobre violència masclista, el 153 CP relatiu a la “violència puntual” o el 173 CP, relatiu a la “violència habitual”.

b) Les violències masclistes digitals comeses per i contra persones menors d'edat

- En el cas de què la persona infractora que hagi comès les violències masclistes sigui un noi d'entre els 14 i els 18 anys, la jurisdicció de menors serà la que actuarà i els progenitors i tutors d'aquest, respondran dels danys i perjudicis del delicte que hagi comès. Per sota dels 14 anys, l'infractor de violències masclistes no respondrà criminalment, però es podrà formular un procediment legal, fora de la jurisdicció de menors, per reclamar els danys i perjudicis contra els progenitors i tutors del jove, però és poc habitual que això succeeixi.
- El procediment de la jurisdicció de menors està regulada a la Llei Orgànica 5/2000, de 12 de gener, respecte dels delictes, aquestes seran els del Codi Penal. Aquesta llei procedimental imposa diverses especialitats com el fet de que qui s'encarrega d'investigar els fets és la Fiscalia i el Jutjat de Menors durant la fase d'investigació, només intervindrà per supervisar i validar les resolucions que afectin els drets fonamentals o dictar les resolucions que determinen el curs del procediment. Els terminis de prescripció dels delictes són més curts i enlloc de penes, s'imposen mesures educadores.
- Quan la persona perjudicada per les violències sigui menor, el marc internacional contempla obligacions en àmbits específics com el de l'explotació i l'abús sexual de menors.
- A nivell estatal, la Llei Orgànica de Protecció Jurídica del Menor preveu com a principis rectors de l'actuació administrativa el de la protecció de l'infant contra tota forma de violència, inclòs el maltractament físic o psicològic o la explotació realitzada a través de les noves tecnologies, els abusos sexuals, la corrupció, la violència de gènere, l'assetjament escolar entre d'altres. La L.O preveu que els poders públics tindran l'obligació de prestar l'atenció immediata que necessiti qualsevol menor i de posar els fets en coneixement dels representants legals de la persona menor o, quan sigui necessari, de l'Entitat Pública i del Ministeri Fiscal. Aquesta Llei, amplia la obligació de denunciar a tota la ciutadania.

ELS DELICTES DEL CODI PENAL

El Codi Penal conté una diversitat de delictes en els què la majoria de violències masclistes digitals poden trobar encaix. De vegades l'encaix no és senzill, hi ha violències que no encaixen en cap delicte pel tipus de conducta o per la menor intensitat d'aquesta, i d'altres vegades que la violència pot encaixar en diversos delictes alhora. Quan això passa, parlem de "concurso de delictes", per aquest motiu les violències digitals solen provocar sentències complexes amb condemnes per diversos delictes.

Els delictes es poden catalogar en delictes específics, com els delictes de violència masclista en l'àmbit de la parella o l'exparella o el delicte de revelació de secrets, que són molt concrets en quant a qui pot cometre el delicte i quina conducta és delictiva i en d'altres delictes més genèrics com el d'amenaques o el delicte contra la integritat moral (maltractament, vexació, denigració) dins dels quals poden encabir-s'hi un ampli ventall de conductes. Els delictes es poden imposar en solitari o bé en estructures "concursos". Una altra característica transversal és que els delictes, inclosos els relatius a les violències digitals, estan previstos amb independència de si la persona infractora és home o dona, excepte quan contemplan modalitats específiques quan l'infractor és la parella o l'exparella de la dona agreujada.

A continuació presentem una taula resum dels delictes més habitualment usats per donar resposta a les violències digitals i una breu descripció de cadascun d'ells:

Delictes del codi penal que poden donar resposta a les VMD

Delicte de descobriment i revelació de secrets.	197.1 CP: castiga l'accés inconsistent a les dades allotjades en dispositius i fitxers i l'escolta i gravació inconsistent.
	197.2 CP: la utilització i modificació perjudicial de dades. El fet d'apoderar-se de dades reservades que es trobin en un fitxer informàtic públic o privat, i utilitzar-les o modificar-les, en perjudici de tercer o de/de la titular d'aquestes dades.
	197.3 CP: divulgació de dades. Castiga el fet de descobrir il·lícitament i acte seguit revelar o difondre les dades descobertes, siguin continguts o imatges.
	197.7 CP: sexspreading o divulgació inconsistent d'imatges o gravacions íntimes. Castiga el primer divulgador de continguts íntims inclosos els sexuals, sense consentiment.
Delicte d'amenaques greus	169 CP: amenaces greus. Castiguen el fet d'amenaçar a una persona, a la seva família o al seu entorn íntim amb cometre contra ella o els eu entorn un delicte d'homicidi, lesions, contra la llibertat, tortura, contra el patrimoni i contra l'honor.
Delicte d'amenaques	171 CP: amenaces de mals que no constitueixin delicte segons la gravetat i les circumstàncies del fet.
	171.2 CP: exigència de diners o recompensa.
	171.4 CP: amenaces en el marc de la violència masclista.
	171.7 CP: delicte lleu d'amenaques fora de l'àmbit de la parella o l'exparella.

Delicte de danys o sabotatge informàtic	264 CP: conducta d'esborrar, danyar, deteriorar, alterar, suprimir o fer inaccessibles dades o programes informàtics, o documents electrònics aliens.
	264 bis CP: preveu la conducta de qui sense estar autoritzat i de manera greu, obstaculitzi o interrompi el funcionament d'un sistema informàtic aliè.
	264.ter CP: preveu la producció, adquisició per al seu ús, la importació o facilitació a tercers, sense estar autoritzat i amb la intenció de facilitar la comissió dels anteriors delictes.
Delicte de coaccions	172.1 CP: sanciona el fet d'impedir a un altre, amb violència, fer allò que la llei no prohibeix.
	172.3 CP: contempla les coaccions lleus.
	172.2 CP: apartat dedicat a les violències masclistes.
	172.3 CP: castiga les coaccions lleus, fora de l'àmbit de la parella o l'exparella.
Delicte d'assetjament permanent o stalking	172 ter CP: es castiga assetjar a una altra persona de forma insistent i reiterada mitjançant diverses modalitats.
Delicte contra la integritat moral	173.1 CP: delicte genèric de maltractament, denigració o vexació. S'utilitza per castigar les violències masclistes digitals que no poden encabir-se en d'altres delictes més concrets. Conté un paràgraf dedicat a l'àmbit laboral. Permet castigar els ulteriors divulgadors del delicte de sexspreading.
	173.2 CP: castiga la violència masclista habitual o continuada sobre qui sigui o hagi estat la seva parella.
	173.4 CP: regula les vexacions lleus.

Delicte de trencament de condemna	468.2 CP: condemna trencar la pena o mesura cautelar de prohibició de comunicació de l'article 48 CP en l'exparella.
L'assetjament laboral: delicte d'assetjament sexual i per raó de sexe	184 CP: sanciona l'assetjament sexual.
	314 CP: assetjament laboral per raó de sexe.
Delicte de lesions	147.1 CP: castiga el que mitjançant qual-sevol medi o procediment, causi a un altre una lesió que perjudiqui la seva indemnitat corporal, la seva salut física o mental.
Delicte de inducció al suïcidi	143 CP: pot venir realitzada en tot o en part a través de les TIC.
Delicte de calúmnies	205 CP: castiga com a calúnnia la imputació d'un delicte contra una altra persona.
Delicte de injúries	208 CP: per ser considerades delictives, les injúries han de consistir en accions o expressions que lesionin la dignitat de l'altra persona, danyant la seva fama o atemptant contra la seva pròpia estima.
	213 CP: estableix la responsabilitat civil solidària de la persona física o jurídica propietària del mitjà informatiu a través del qual s'hagi propagat la calúnnia o la injúria.
Agressions sexuals	178 CP: castiga les agressions sexuals, que consisteixen en el fet de realitzar qualsevol acte que atempti contra la llibertat sexual d'una altra persona sense el seu consentiment.
Abusos sexuals	181 CP: regula els abusos sexuals, que són tots els que no s'hagin comès amb violència o intimidació i atemptin contra la llibertat o identitat sexual de la persona.

Delicte de comerç de persones	177 bis castiga el què emprant violència o intimidació o engany, o abusant d'una situació de superioritat, necessitat o vulnerabilitat de la víctima, o mitjançant la recepció de pagaments o beneficis a la persona que posseeixi el control d'aquesta, la capti, transporti, traslladi, aculli o rebi, entre d'altres finalitats, per a l'explotació sexual, incloent la pornografia.
Delicte d'odi	510 CP: contempla diverses modalitats, dividint-se en dues grans agrupacions: la de la incitació (510.1 C) i la de la denigració (510.2 CP).
	510.3 CP: preveu que es puguin condemnar els fets amb la meitat superior de la pena en el cas de que els anteriors delictes es cometin mitjançant la difusió pública a través d'Internet o de les xarxes socials.
	510.6 CP: preveu que en cas de condemna, el jutjat o tribunal acordarà la destrucció, l'esborrament o la inutilització dels llibres, els arxius, els documents, els articles mitjançant els quals s'hagi comès el delicte.
L'agreujant de discriminació de gènere	22.4 CP: una altra eina anti discriminatòria de la què es disposa en el Codi Penal, és l'agreujant de l'article 22.4 CP, que es pot aplicar a qualsevol delicte general del Codi Penal si ha estat comès amb motivació discriminatòria. La seva aplicació, suposa "convertir" el delicte genèric en un delicte d'odi i comportarà un augment de la pena prevista pel delicte genèric. L'agreujant conté els mateixos motius discriminatòris, que l'article 510 CP, entre ells el del sexe i des del 2015 el del gènere.

	La manca d'aplicació pràctica del delictes d'incitació a l'odi misogin o sexista, no només es dona l'Estat espanyol. A nivell europeu els delictes d'odi sempre han estat projectats sobre el racisme, la xenofòbia i l'antisemitisme i més tardanament sobre la LGTBIQfòbia. Això es pot constatar del fet que l'únic instrument europeu que reivindica l'aplicació el dret penal als delictes d'odi, és la Decisió Marc 2008/913/JAI de 28 de novembre sobre racisme i xenofòbia. El Codi de Conducta de 2016 subscrit a nivell europeu per les empreses gestores dels motors de cerca i de les xarxes socials, se centra en els termes de la Decisió Marc i no fa esment als discursos d'odi contra les dones.
--	--

Delictes del codi penal que poden donar resposta a les VMD a menors:	
Divulgació de continguts que indueixin al suïcidi mitjançant les TICs	143 bis CP: introduït arran de l'aprovació de la Llei 8/2021 castiga la distribució pública de continguts específicament destinats a promoure, fomentar o incitar al suïcidi de menors d'edat o de persones necessitades d'especial protecció, mitjançant internet, el telèfon o les TIC.
Delicte d'inducció a l'autolesió de menors o de persones vulnerables mitjançant les TICs	156 ter CP: introduït arran de l'aprovació de la Llei 8/2021 castiga la distribució pública a través d'Internet, del telèfon o de les TIC de continguts destinats a promoure, fomentar o incitar l'autolesió de menors d'edat o de persones necessitades d'especial protecció.

Delicte d'inducció al consum de substàncies perjudicials per a la salut o dels trastorns alimentaris dels i les menors	361 bis CP: introduït arran de l'aprovació de la Llei 8/2021 castiga els qui a través d'Internet o de les TIC distribueixin continguts destinats a promoure o facilitar el consum de productes, preparats o substàncies o la utilització de tècniques d'ingestió o d'eliminació de productes alimentaris entre menors d'edat o persones necessitades d'especial protecció.
Abusos sexuals a menors de 16 anys.	183 CP: regula els actes sexuals comesos a menors de 16 anys.
Delicte de inducció a la prostitució	188 CP: castiga la inducció, promoció, afavoriment o facilitació a la prostitució d'una persona menor d'edat o amb diversitat necessitada d'especial protecció, o se'n lucra o les explota d'alguna manera. La L.O 8/2021 de protecció a la infància i l'adolescència, ha reformat part d'aquest article, modificant el redactat de les modalitats agreujades relatives a l'especial vulnerabilitat de la víctima i de la situació de convivència, superioritat o parentiu de l'infractor amb aquesta.
Distribució de continguts que incitin als abusos i agressions sexuals contra menors 16 anys	189 bis CP: castiga els qui distribueixin, públicament a través d'Internet i de les TIC, continguts específicament destinats a promoure, fomentar o incitar als delictes d'abusos i agressions sexuals a menors de 16 anys (capítol II bis) i als delictes d'exhibició i provocació sexual (capítol IV).

5. DEFICIÈNCIES EN LA TUTELA PENAL DE LES VIOLÈNCIES MASCLISTES DIGITALS

a) Deficiències generals: la justícia patriarcal i la manca de perspectiva de gènere i interseccional

- La perspectiva de gènere, és un mètode d'aproximació o anàlisi que en el camp de l'aplicació de la justícia, passa per entendre que aquesta no opera en una espai neutre sinó que les estructures socials, els sistemes de creences i de valors, els prejudicis i les asimetries de poder travessen les lleis, interfereixen en l'anàlisi de la prova i en els arguments que es despleguen per resoldre un cas, sigui de forma conscient o no. La crítica al sistema de justícia patriarcal passa per un conjunt de retrets que van des de la manca de formació dels operadors jurídics sobre drets humans i discriminació, sobre la manca de compromís en l'assegurament de la seguretat de les dones i de la seva intimitat, sobre la importància que es dona a les vulneracions dels seus drets, sobre el règim probatori, sobre els estereotips que condicionen el dictat de la resolució del cas per damunt de les proves objectives o sobre la manca de reparació de les dones quan s'han comès delictes contra elles.
- Un altre dels aspectes rellevants de la manca de perspectiva de gènere, és que el Codi Penal està redactat en termes neutres, inclús en els delictes que afecten de forma objectiva i prevalent a les dones i que causen en elles uns impactes diferenciats i agreujats. Un exemple d'aquest seria el delictes d'assetjament permanent o stalking del 172 ter CP, introduït el 2015 al Codi Penal, arran de les previsions del Conveni d'Istanbul per frenar l'assetjament contra les dones. Aquest delictes castiga amb la mateixa pena els homes i les dones que cometin aquell delictes.
- L'accés a la justícia de la dona ve dificultat per un sistema de creences que responsabilitza la dona per les violències que rep. En l'àmbit digital, un exemple molt palès seria el del sexspreading en què subjau la creença de que no mereix credibilitat ni suport la dona, que ha triat posar-se en risc, en haver compartit imatges íntimes seves. Aquesta creença també està molt arrelada a nivell social i fa que molts d'aquests delictes no es denunciïn per

part de les víctimes, que se'n senten responsables. Un altre exemple pràctic de com la perspectiva de gènere dificulta l'accés a la justícia de les dones, és el de la interpretació dels conceptes sociològics dels delictes. , per exemple el fet de que el delicte d'assetjament, que inclou el ciberassetjament, de l'article 172 ter del Codi Penal requereixi que aquest afecti greument el desenvolupament de la vida quotidiana de la dona, comporta que molts casos quedin impunes perquè els Jutjats no els consideren prou greus.

- Un altre retret a la parcialitat i a la inadequació del sistema penal, és el de la seva manca de perspectiva interseccional, atès que l'aplicació del Dret, l'anàlisi de la prova, inclosa la credibilitat de les persones, la importància que es dona als delictes i la reparació del dany, no tenen en compte la conjugació d'eixos de discriminació que travessen les dones i l'increment de l'impacte que causa en elles les violències que pateixen. El dany que pateixen també és incrementat i específic.

b) La manca de diligència deguda, la prohibició de revictimització per part de les Administracions i la violència institucional

- El Conveni del Consell d'Europa sobre prevenció i lluita contra la violència contra les dones i la violència domèstica de 2011 (Conveni d'Istanbul) preveu en el seu article 5 sobre la diligència deguda, que els Estats s'abstindran de cometre qualsevol acte de violència contra les dones i s'asseguraran de que les autoritats, el funcionariat, els agents i les institucions estatals, així com els altres actors que actuen en nom de l'Estat, es comportin d'acord amb aquesta obligació. L'article 15 preveu la formació dels i de les professionals, entre d'altres, per evitar la victimització secundària. Al seu article 18.3 preveu que les mesures de protecció i suport, estaran dirigides a evitar la victimització secundària. L'article 56 també preveu aquesta prohibició en el marc del procediment penal.
- Aterrant a l'estat espanyol, la Llei 4/2015, de 27 d'abril de l'Estatut de la Víctima, preveu en el seu article 3 sobre els drets de les víctimes/supervivents que totes tindran dret a l'assistència, a l'atenció i a rebre un tracte respectuós, professional, individualitzat i no discriminatori des del primer contacte amb les autoritats o el funcionariat, durant l'actuació dels serveis d'assistència i suport a les víctimes i de justícia restaurativa, al llarg de tot el procés penal i per un període de temps adequat després de la seva conclusió, amb independència de que es conegui o no la identitat de l'infractor i del resultat del procés.

6. DRETS I MESURES DE PROTECCIÓ

a) Catàleg general dels drets de les víctimes de delictes:

- En les violències en el marc de la parella o l'exparella, la Llei Orgànica 1/2004, estableix en el seu article 17 que totes les dones víctimes de violència de gènere, tindran garantits els drets previstos en aquella. La L.O esmenta que la informació, l'assistència social integral i l'assistència jurídica integral contribueixen a fer efectius els seus drets constitucionals a la integritat física i moral, a la llibertat, a la seguretat, a la igualtat i a la no discriminació. En el seu article 18 desenvolupa el dret a la informació, en el seu article 19 desenvolupa el dret a l'assistència social integral, en el seu article 20 desenvolupa el dret a l'assistència jurídica gratuïta, en el seu article 21 els drets laborals i de Seguretat Social, i en el seu article 27 les ajudes socials disponibles, entre d'altres.
- A nivell europeu, fins el 2012 no es va aprovar la Directiva 2012/29/UE que sistematitzava els drets de les víctimes. A L'estat espanyol es va transposar en la Llei 4/2015, de 27 d'abril de l'Estatut de la Víctima que recull una sèrie de drets per a les víctimes/supervivents de qualsevol delictes, però que són especialment útils per a les violències masclistes. Aquest catàleg de drets no té perspectiva tecnològica, però estableix una base que pot ser útil a la hora de conèixer i reivindicar els propis drets quan una dona travessa un procediment judicial. En termes genèrics, l'article 3 de la Llei reconeix el dret de tota víctima/supervivent a la protecció, informació, suport, assistència i atenció, així com a la participació activa en el procés penal i a rebre un tracte respectuós, professional, individualitzat i no discriminatori des del primer contacte amb les autoritats o funcionaris, durant l'actuació dels serveis d'assistència i suport a les víctimes/supervivents i de justícia restaurativa; al llarg de tot el procés penal i per un període de temps adequat després de la conclusió, amb independència que es conegui o no la identitat de l'infractor i del resultat del procés.
- A la pràctica, el reconeixement de drets tan genèrics com el dret a ser informada o el dret a aportar proves, no es plasma en un itinerari concret ni en el desplegament de cap conducta pre-definida per part dels operadors jurídics (judicatura, Fiscalia, medicina forense, cossos policials) i del funcionariat que tramita els procediments, sinó que es limita a ser d'utilitat per a que certes dones agreujades reivindicuin el poder tenir més informació i que se les tingui més en compte en els seus procediments judicials.

b) Mesures de protecció front a les violències masclistes digitals:

L'avaluació del risc i les mesures de protecció policial

Les eines d'avaluació de risc policial estan dissenyades en el marc de la parella o l'exparella i en tot cas, estan pensades des d'una òptica analògica. A la pràctica, això suposa que quan es denuncien violències digitals, els cossos policials no tenen eines per a valorar-les de forma objectiva i no disposen de criteris que els guiïn sobre com oferir protecció a la dona, sigui per intervenir en el cessament de la divulgació de continguts o per avaluar si les amenaces virtuals poden plasmar-se en agressions físiques.

La prohibició de comunicació i l'eliminació de continguts com a mesura cautelar a l'inici de la investigació judicial

L'article 13 de la Llei d'Enjudiciament Criminal, preveu com a primeres diligències urgents que quan l'òrgan judicial rebi la notícia del fet delictiu, haurà d'identificar el delinqüent i protegir a les persones ofeses i als seus familiars, podent-se acordar les mesures cautelars de l'article 544 bis o la ordre de protecció de l'article 544 ter.

El disseny d'aquestes mesures no està adaptat a les violències digitals, que per una banda necessitarien de la ràpida eliminació de continguts i per l'altra, no sempre encaixen en el concepte de "comunicació" analògic.

L'eliminació de continguts com a pena principal en la sentència de condemna

Alguns delictes molt concrets, en el seu redactat contenen la previsió de la eliminació del contingut o del bloqueig al seu accés allotjats en webs radicades a l'estranger. Cal dir que aquesta previsió en realitat és bastant poc efectiva atès que quan la condemna ha esdevingut ferma i executable, han passat anys des dels fets i per tant els continguts han estat accessibles a Internet durant tot aquell temps.

La prohibició de comunicació com a pena accessòria en la sentència de condemna

Per altra banda, l'article 57 CP preveu que en cas de condemna pels delictes contra la llibertat, contra la integritat moral, contra la intimitat o contra la indemnitat sexual, entre d'altres, el Jutjat a més de la pena principal de presó o pena de multa pel delicte concret comès, pot acordar com a pena accessòria les prohibicions de residir, acudir, acostar-se o comunicar-se de l'article 48 CP, per un temps que no excedirà dels 10 anys pels delictes greus i de cinc anys pels delictes menys greus.

La prohibició de comunicació com a condició per a suspendre l'efectivitat de la pena de presó

El Codi Penal, quan es donin els requisits de l'article 80 CP, és a dir que la persona condemnada hagi delinquit per primera vegada, que la pena de presó sigui inferior o igual a dos anys i que hagi pagat la indemnització a la perjudicada, pot suspendre l'ingrés a presó d'aquesta, condicionant aquesta suspensió a una sèrie de condicions regulades a l'article 83 CP, entre les què es troba la prohibició de comunicació amb la víctima/supervivent i d'altres mesures com la participació en programes formatius.

L'eliminació de continguts fora del procediment legal, a través de la petició a la AEPD o de les plataformes intermediàries d'internet

A banda de la opció de retirada de continguts a través de les eines legals vinculades al procediment penal, existeix la via de reportar davant de la pròpia plataforma intermediària. Com la denuncia davant de les pròpies plataformes no sempre és senzilla, el projecte Acoso.online el 2019 va ampliar el seu web de consells legals i tècnics per a denunciar la divulgació de continguts íntims sense consentiment a les particularitats de l'Estat espanyol. En aquest web s'indiquen els itineraris per a reportar continguts davant de cada plataforma.

Per altra banda, des del 2018, la Agencia Estatal de Protección de Datos (AEPD) ha posat en marxa dos canals, un d'ells anomenat "Canal proritario" que permet denunciar la divulgació de continguts violents i també de continguts íntims sense consentiment. També ha posat en marxa l'anomenat "canal joven" per a joves dels 14 als 18 anys.

c) Avaluació del dany, indemnitzacions i altres mesures reparadores

La reparació del dany en les violències masclistes en general, és molt deficitària. En el cas de les violències masclistes digitals, l'estudi de la jurisprudència sobre violències comeses mitjançant les TIC, revela que amb independència de la tipologia concreta de violència comesa, els Jutjats i Tribunals ni tan sols tenen clars els criteris en base als quals avaluar totes les dimensions del dany causat, en la seva dimensió, física, moral, identitària, reputacional, professional, familiar, comunitària o de drets fonamentals com el de la llibertat d'expressió o de participació política, entre d'altres.

d) El “dret a l'oblit”

L'anomenat « dret a l'oblit » és una altra mesura que podria reparar el dany. La denominació usada, sovint genera confusió sobre el seu abast, que més que un dret, és una opció o recorregut legal per mirar d'assolir que els motors de cerca deixin d'enllaçar certs continguts quan la cerca es realitzi a partir del nom de la persona. La sentència del Tribunal de Justícia de la Unió Europea (TJUE) de 13 de maig del 2014 va establir que el tractament de dades que realitzen els cercadors, estan sotmesos a les normes de protecció de dades de la Unió Europea. Això es tradueix en el fet que la persona té dret a exigir als motors de cerca que, complint determinats requisits, els enllaços vinculats a les seves dades personals no figurin en els resultats de la cerca. Si el motor de cerca no atén la petició de desvinculació, la persona afectada podrà reclamar per la via judicial.

7. RESPONSABILITAT DE LES EMPRESSES GESTORES DE WEBS I DE XARXES SOCIALS PER LES VIOLÈNCIES MASCLISTES DIGITALS

El sistema de responsabilitat de les empreses gestores de webs, fòrums i de les xarxes socials, pels continguts publicats per tercers, es pot resumir en el que s'ha vingut denominant doctrina del "coneixement efectiu". Es parteix de la premissa de que les empreses gestores de webs, fòrums i xarxes socials no són responsables dels continguts que hi publiquin els usuaris, excepte quan havent pres coneixement de que s'ha publicat un contingut que és il·lícit o perjudicial per als drets d'altres persones, no actuïn amb rapidesa per a eliminar-lo. Aquest règim de responsabilitat a nivell estatal, es plasma en els articles 16 i 17 de la Llei 34/2002, de serveis de la societat de la informació i del comerç electrònic.

8. EL MARC LEGAL CATALÀ

a) L'Estatut d'Autonomia

Com a norma superior, l'Estatut d'Autonomia de Catalunya (E.A), contempla els drets i valors rectors de Catalunya. En el seu article 4 sobre els principis rectors, esmenta que els poders públics de Catalunya han de promoure les condicions pera a què la llibertat i la igualtat dels individus i dels grups siguin reals i efectives; han de facilitar la participació de totes les persones en la vida política, econòmica, cultural i social, i han de reconèixer el dret dels pobles a conservar i desenvolupar llur identitat i han de promoure els valors de la llibertat, la democràcia, la igualtat, el pluralisme, la pau, la justícia, la solidaritat, la cohesió social, l'equitat de gènere i el desenvolupament sostenible. L'article 19 de l'E.A també preveu que totes les dones tenen el dret al lliure desenvolupament de la personalitat i de la capacitat personal; i a viure amb dignitat, seguretat i autonomia, lliures de tota explotació, maltractament i tota forma de discriminació. Les dones tenen dret a participar en condicions d'igualtat d'oportunitats amb els homes en tots els àmbits públics i privats. L'article 41.2 també preveu aplicar la perspectiva de gènere a totes les polítiques públiques.

b) Lleis que incideixen en les violències masclistes digitals

Aterrant a les violències masclistes digitals, el seu marc legal a nivell català, per una banda, ve conformat per una sèrie de lleis administratives que regulen diversos sectors com el de les comunicacions, els drets LGTBIQ*, la protecció a la infància o la igualtat entre homes i dones. I per l'altra, la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, que el desembre del 2020 va ser reformada per la Llei 17/2020 que hi va introduir diversos canvis rellevants. La Llei 5/2008, al igual que ho fa la L.O 1/2004 estatal de violència de gènere, defineix la violència masclista pel vincle de l'agregada amb l'infractor, acotant-la a les violències comeses en el marc de la parella o l'exparella.

Protecció de la infància i l'adolescència

La Llei 14/2010, del 27 de maig, dels drets i les oportunitats en la infància i l'adolescència conté diverses previsions que també són d'aplicació a les violències masclistes digitals. Es defineix com a risc qualsevol situació en què el desenvolupament i el benestar de l'infant o l'adolescent es vegin limitats o perjudicats per qualsevol circumstància personal, social o familiar, sempre que per a la seva protecció efectiva, no calgui la separació del nucli familiar.

També s'esmenta la protecció contra els maltractaments dels infants i adolescents, entre els què s'hi troba el maltractament físic, el psicològic, la negligència, el tracte indigne, l'explotació laboral, l'explotació i l'abús sexuals, la corrupció, la manipulació, el mal ús de la seva imatge i qualsevol altra forma d'abús. La protecció de la infància i de l'adolescència recau en tota la ciutadania. Les Administracions hauran de crear els canals per a què la ciutadania posi en coneixement de les autoritats els casos de conculcació de drets que afecten infants o adolescents concrets, la denúncia de maltractaments o els casos que ho facin sospitar. Les Administracions també tindran un deure de prevenció general contra el maltractament físic i el psicològic d'infants o adolescents. També hauran de garantir un dret a la protecció efectiva i prohibir la victimització d'infants i adolescents. Les Administracions hauran de fomentar programes de detecció i en cas de maltractament, els infants i adolescents tindran accés prioritari als serveis.

Es regula la protecció en l'àmbit de l'educació, que pot incloure el ciberbullying, esmentant que les administracions públiques hauran d'impulsar el desenvolupament d'actuacions adreçades al conjunt de la comunitat educativa que permetin prevenir, detectar i erradicar el maltractament a infants i adolescents, els comportaments violents, l'assetjament escolar i la violència masclista.

La Llei 14/2010 regula el deure d'intervenció, comunicació, intervenció i denuncia, tant de la ciutadania com especialment dels i de les professionals de la salut, dels serveis socials i de l'educació, que han d'intervenir obligatòriament quan tinguin coneixement de la situació de risc o de desemparament en què es troba un infant o adolescent, d'acord amb els protocols específics i en col·laboració i coordinació amb l'òrgan de la Generalitat competent en matèria de protecció dels infants i els adolescents. Aquesta obligació inclou la de facilitar la informació i la documentació que calgui per valorar la situació de l'infant o l'adolescent. Aquesta obligació s'estendrà als i les professionals de les entitats privades a qui se subcontractin els serveis.

Drets LGBTIQ*

Des del 2014, Catalunya té una llei LGBTIQ*, la Llei 11/2014, del 10 d'octubre, per a garantir els drets de lesbianes, gais, bisexuals, transgènere i intersexuals i per a erradicar l'homofòbia, la bifòbia i la transfòbia. La Llei 11/2014 regula el deure d'intervenció de les professionals que fan tasques de prevenció, detecció, atenció, assistència i recuperació en els àmbits de la salut, l'educació, el món laboral, els serveis socials, la justícia i els cossos de seguretat, l'esport i el lleure, i la comunicació, esmentant que si tenen coneixement d'una situació de risc o tenen una sospita fonamentada de discriminació o violència per raó d'orientació sexual, identitat de gènere o expressió de gènere, tenen el deure de comunicar-ho als cossos i forces de seguretat i a l'òrgan competent. Aquest deure, malgrat no s'expliciti, és d'aplicació a les violències digitals.

La Llei conté un règim d'infraccions en el què es preveuen una sèrie d'infraccions comeses a través de les TIC, com la infracció lleu a) que consisteix en fer servir expressions vexatòries, per qualsevol mitjà, que incitin a exercir la violència contra les persones o llurs famílies, per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, d'una manera intencionada, o b) que consisteix en emetre intencionadament expressions vexatòries que incitin a la violència, i tinguin connotacions homofòbiques, bifòbiques o transfòbiques en els mitjans de comunicació, en discursos o en intervencions públiques.

En quant a les infraccions greus, es preveu el fer servir expressions vexatòries que incitin a exercir la violència contra les persones o llurs famílies, per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere, d'una manera intencionada i reiterada o l'apartat c), que preveu la infracció consistent en emetre intencionadament i reiteradament expressions vexatòries que incitin a la violència i tinguin connotacions homòfobes, bifòbiques o transfòbes en els mitjans de comunicació, en discursos o en intervencions públiques.

En quant es les infraccions molt greus se sanciona a) l'assetjament o el comportament agressiu cap a persones o llurs famílies per causa de l'orientació sexual, la identitat de gènere o l'expressió de gènere o b) el convocar espectacles públics o activitats recreatives que tinguin com a objecte la incitació a l'odi, la violència o la discriminació de les persones LGBTI. Aquestes conductes es poden cometre a través de les TIC.

Igualtat entre homes i dones

La Llei 17/2015, d'igualtat efectiva de dones i homes és una llei genèrica sobre igualtat, però conté previsions, com la de l'article sobre les finalitats de la Llei entre les quals es troba f) el abordar, prevenir i erradicar, d'acord amb el que disposa la normativa vigent en la matèria, tot tipus de violència masclista contra dones i infants; g) el reconèixer el dret de les dones al propi cos, el dret al lliure desenvolupament de la identitat i l'orientació sexuals, i els drets sexuals i reproductius, i garantir la lliure decisió de les persones a l'hora d'exercir-los o i) potenciar un model de relacions entre persones igualitari i que erradiqui les relacions de domini i explotació de gènere imposades pel sistema patriarcal. La llei també ofereix una definició de discriminació directa i indirecta, que és la situació discriminatòria creada per una disposició, un criteri, una interpretació o una pràctica pretesament neutres que poden causar un perjudici més gran a les persones d'un dels sexes, excepte si resulten adequats i necessaris i es poden justificar amb criteris objectius que no tinguin cap relació amb qüestions de gènere.

L'erradicació de la violència masclista també forma part dels principis orientadors dels poders públics. La Llei 17/2015 estableix que aquests han de garantir que s'afrontin de manera integral totes les formes de violència masclista, especialment la violència contra les dones i els actes sexistes, misògins i discriminatoris. Estableix que els poders públics han de donar suport a les dones en el procés pel qual enforteixen llur potencial i autonomia, coneixen millor llurs capacitats i participen activament en la superació dels obstacles que són a la base de la infravaloració que han patit històricament.

La Llei també interpel·la els ens locals, establint que hauran de sensibilitzar la població sobre les causes de la violència masclista i, impulsar actuacions i campanyes de prevenció i posar a disposició de la població els serveis d'atenció necessaris per a les persones que pateixen les diverses manifestacions de la violència masclista.

Conté un article sobre la societat de la informació i del coneixement, que estableix que els poders públics de Catalunya han de promoure accions per afavorir la implantació de les noves tecnologies a partir de criteris d'igualtat, i han de fomentar la participació de les dones en la construcció de la societat de la informació i del coneixement. El Govern també haurà de promoure continguts creats per dones en l'àmbit de la societat de la informació i del coneixement. La Llei també preveu l'accés de les dones a les tecnologies de la informació i la comunicació, establint mesures i programes de formació que erradiquin les barreres que dificulten l'ús en igualtat de condicions

dels recursos tecnològics, amb una atenció especial als col·lectius en risc d'exclusió social i de l'àmbit rural. I hauran d'incorporar l'objectiu de la igualtat efectiva de dones i homes en les polítiques de promoció i d'inclusió digital, i han de fomentar la difusió de continguts creats per dones.

Igualtat de tracte i no discriminació

Al mateix temps que es va reformar la Llei 5/2008 de violència masclista, el desembre del 2020 també es va aprovar la Llei 19/2020, de 30 de desembre d'igualtat de tracte i no discriminació. Aquesta Llei regula de forma transversal la prohibició de discriminació.

L'article sobre els mitjans de comunicació social i societat de la informació, esmenta que els mitjans de comunicació social, tant públics com privats, estan obligats a a) respectar el dret de les persones a la igualtat de tracte i a viure amb dignitat, i evitar tota forma de discriminació i estigmatització en el tractament de la informació, en els continguts i en la programació, inclosos els missatges comercials i la publicitat i b) garantir la presència, la visibilitat i els referents positius de persones dels col·lectius i les minories afectats per algun dels motius de discriminació a què fa referència l'article 1, i també l'anàlisi expert en matèria d'igualtat de tracte i no-discriminació. Per altra banda, les Administracions, han de promoure-hi l'adopció de codis deontològics i acords d'autoregulació, lliures de prejudicis discriminatoris i d'estereotips, que contribueixin a a) promoure l'ús d'un llenguatge respectuós, en especial, d'un llenguatge que no sigui sexista, ni classista, ni racista, ni xenòfob, ni LGBTI-fòbic, ni discriminatori en general, que contribueixi a erradicar l'ús de terminologia pejorativa en els mitjans, inclosos els missatges comercials i publicitaris, b) incidir en les competències que tenen els mitjans de comunicació en el tractament i l'afrontament dels possibles casos de discursos d'incitació a l'odi, d) millorar l'efectivitat en la prevenció i l'eliminació de continguts que atemptin contra el dret a la igualtat.

També preveu expressament que les Administracions públiques, en l'àmbit de llurs competències, han de vetllar per promoure la retirada de continguts discriminatoris dels proveïdors d'Internet. Preveu que les Administracions públiques, en l'àmbit de llurs competències, han d'exercir la potestat reguladora per a: a) aprovar normes amb relació als proveïdors d'Internet i les xarxes socials amb l'objectiu de reforçar la protecció administrativa contra els discursos d'odi que es puguin donar en els mitjans de comunicació social, i incidir en les competències dels mitjans en el tractament i l'afrontament d'aquest tipus de discursos.

La Llei estableix les mesures de suport a les víctimes/supervivents de discriminació, que hauran de rebre una atenció integral real i efectiva a les víctimes d'accions discriminatòries, d'intolerància i d'odi. Aquesta atenció comprèn l'assessorament, l'assistència, especialment la sanitària, i les mesures socials tendents a facilitar-ne la recuperació integral. Les Administracions públiques han de posar en marxa un punt d'informació per a oferir una atenció integral i multidisciplinària a les víctimes de discriminació i poden establir contractes amb entitats socials especialitzades en l'atenció a les víctimes/supervivents i altres subjectes, de conformitat amb el que disposen la normativa europea i l'estatal bàsica en matèria de contractació pública. S'estableix específicament que les víctimes d'agressions o d'accions d'incitació a l'odi en l'àmbit de les noves tecnologies o en les xarxes socials hauran de rebre un tractament específic.

La llei també conté un apartat dedicat a les infraccions. Estableix les infraccions lleus, la majoria de les quals es poden aplicar a les violències digitals, malgrat que només la de l'apartat e) té a veure amb l'àmbit virtual. Aquest apartat castiga el fer servir o emetre expressions vexatòries, injurioses, calumniant o amenaçadores en supòsits de discriminació, actes d'intolerància i conductes relatives als delictes d'odi en la prestació de serveis públics, en qualsevol mitjà de comunicació, en discursos o intervencions públiques o en xarxes socials.

Les infraccions greus també són eminentment conductes d'expressió, que malgrat no ser relatives a l'àmbit virtual, hi podrien ser d'aplicació. Algunes d'elles sí que contenen la referència expressa a les xarxes socials, com la de l'apartat j), que prohibeix difondre material discriminatori en universitats o centres educatius o a través de mitjans de comunicació o xarxes socials o la de l'apartat l), que prohibeixi la reiteració en la utilització o l'emissió d'expressions vexatòries, injurioses i calumnioses en supòsits de discriminació, actes d'intolerància i conductes relatives als delictes d'odi en la prestació de serveis públics, en qualsevol mitjà de comunicació, en discursos o intervencions públiques o a les xarxes socials. L'apartat u) preveu com a infracció la no retirada immediata per part del prestador d'un servei de la societat de la informació, de les expressions vexatòries o d'incitació a la violència.

En quant a les infraccions molt greus, de nou preveu conductes que no es refereixen específicament l'àmbit virtual, però que li podrien ser d'aplicació, com la menció de l'apartat b) sobre l'assetjament discriminatori.

Per últim, a la Llei també s'esmenta una important previsió, segons la qual quan la discriminació es produeixi en els mitjans de comunicació públics,

incloses les plataformes virtuals, la persona o el grup responsable haurà de fer una manifestació pública de desgreuge, en el mateix espai o per mitjà dels mateixos canals, per tal de reparar el dany a la dignitat de la persona objecte de discriminació.

c) La Llei de violència masclista

L'objectiu de la Llei i la definició de violències masclistes

La Llei de violència masclista 5/2008 defineix les violències masclistes com a objectiu la de la erradicació de la violència masclista i la remoció de les estructures socials i dels estereotips culturals que la perpetuen, amb la finalitat que es reconegui i es garanteixi plenament el dret inalienable de totes les dones a desenvolupar la pròpia vida sense cap de les formes i dels àmbits en què aquesta violència es pot manifesta. Per violència entén la violència que s'exerceix contra les dones com a manifestació de la discriminació i de la situació de desigualtat en el marc d'un sistema de relacions de poder dels homes sobre les dones i que, produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, incloses les amenaces, les intimidacions i les coaccions, tingui com a resultat un dany o un patiment físic, sexual o psicològic, tant si es produeix en l'àmbit públic com en el privat.

El deure d'intervenció dels i de les professionals

La Llei de violència masclista 5/2008 que segueix en vigor en la part que no ha estat reformada per la Llei 17/2020. De la mateixa manera que ho preveu la Llei LGTBIQ*, la Llei 5/2008 en el seu article també preveu el deure de detectar i identificar situacions de risc o d'existència de violència masclista. En el seu article, estableix la obligació d'intervenció i comunicació, especialment per als i les professionals de la salut, dels serveis socials i de l'educació, quan tinguin coneixement d'una situació de risc o d'una evidència fonamentada de violència masclista, d'acord amb els protocols específics i en coordinació amb els serveis de la Xarxa d'Atenció i Recuperació Integral. Aquesta obligació també serà vigent per a les entitats privades a qui se subcontractin els serveis d'atenció.

La inclusió de les violències digitals a la llei de violència masclista

La recent Llei 17/2020 de 22 de desembre va modificar la Llei 5/2008, del dret de les dones a erradicar la violència masclista, incloent les violències masclistes digitals, esdevenint la primera llei autonòmica que assoleix

aquesta fita i que s'avança a la L.O 1/2004 estatal. Aquesta inclusió suposa que en els àmbits en què Catalunya té competència, haurà de tenir-les en compte, per exemple adaptant la resposta de la xarxa d'atenció a les violències masclistes digitals.

La Llei 17/2020 en l'article 4. 2 f) preveu les violències digitals com una nova forma de violència definida, i les defineix com els actes de violència masclista i misogínia en línia comesos, instigats, amplificats o agreujats, en part o totalment, amb l'ús de tecnologies de la informació i de la comunicació, plataformes de xarxes socials, webs o fòrums, correu electrònic i sistemes de missatgeria instantània i altres mitjans semblants que afectin la dignitat i els drets de les dones. La Llei esmenta que aquestes violències causen danys psicològics i, fins i tot, físics; reforcen estereotips; danyen la dignitat i la reputació; atempten contra la privacitat i la llibertat d'obrar de la dona; li causen pèrdues econòmiques, i obstaculitzen la seva participació política i la seva llibertat d'expressió. La reforma de la Llei també inclou les violències digitals en els diversos àmbits de violències contemplades a l'article 5.

Per altra banda, l'article 6 sobre finalitats de la Llei, preveu en el seu apartat 6 el dotar els poders públics de Catalunya de recursos suficients i d'instruments eficaços per a erradicar la violència masclista en l'àmbit digital, entre d'altres. L'article 7 sobre principis orientadors en les intervencions dels poders públics, esmenta en el seu apartat w) el fet que les violències digitals poden amplificar la violència masclista i causar un impacte greu, permanent i reiterat en les dones.

La Llei també afegeix un article 8 bis, que esmenta que la recerca en violència masclista digital s'ha d'orientar a la tipologia de dones que reben aquesta violència, el tipus de la violència que reben, la seva freqüència, el tipus de perfils que la protagonitzen i que divulguen aquests discursos, les plataformes on els abusos i la violència tenen lloc, l'impacte d'aquesta violència individualment i pel que fa als drets fonamentals de les dones i als drets humans, la resposta policial i judicial, l'índex de denúncies efectivament presentades respecte al nombre de les que es podrien i s'haurien d'haver presentat, i les causes per les quals no s'arriben a presentar o són arxivades, l'impacte en les persones que denuncien la violència exercida cap a la dona i la resposta institucional de protecció d'aquestes persones.

Finalment, la Llei 17/2020 també afegeix una Disposició Addicional 13ª per la què es preveu realitzar un conveni amb les plataformes intermediàries d'Internet. La D.A esmenta que el Govern, amb la participació i intervenció del Consell de l'Audiovisual de Catalunya en tot allò que afecti els serveis de comunicació audiovisual i les plataformes d'intercanvi de vídeos, ha

d'impulsar un conveni amb les principals plataformes intermediàries d'Internet per a establir un vincle permanent entre el Departament d'Interior, l'Institut Català de les Dones i altres organismes pertinents per a treballar en l'establiment de criteris i mecanismes àgils i urgents de denúncia i retirada de continguts relacionats amb la violència masclista digital, l'hostilitat i les discriminacions envers les dones, i el discurs d'incitació a l'odi, i també mecanismes àgils i urgents de protecció i de justícia restauradora per a les víctimes de violència digital. El Consell Nacional de les Dones de Catalunya ha d'ésser consultat per a l'establiment d'aquests criteris.

9. CONCLUSIONS DEL MARC LEGAL

Consideracions sobre les eines legals disponibles:

- ➡ Les violències masclistes digitals arreu del món estan regulades de forma sectorial: hi ha aspectes de les mateixes que poden abordar-se des del dret penal, des de la legislació de protecció de dades, des de la legislació de prohibició de continguts discriminatoris a l'audiovisual, des de la protecció de l'honor i de la pròpia imatge, des de la legislació de drets dels i de les treballadores i de la protecció de riscos laborals, de la responsabilitat de les empreses intermediàries d'Internet pels continguts allotjats per tercers i des del dret penal, amb les subespecialitats de violència masclista i de menors. Aquesta fragmentació fa que sigui especialment complex triar els itineraris més adients per respondre a un acte de violència i saber quins són complementaris i quins són excloents.
- ➡ La complexitat d'itineraris i de jurisdiccions que ofereixen eines per abordar les VMD fa que les dones i fins i tot les professionals que les acompanyen tinguin dificultats en identificar les opcions per protegir les dones i depurar responsabilitats.
- ➡ En general, la legislació està enfocada des d'una lògica reactiva, ofereix eines un cop la violència ha succeït, per tal de fer cessar aquesta, de depurar responsabilitats o de rescabalar la dona.
- ➡ En relació a la responsabilitat dels sectors de l'audiovisual o de les empreses intermediàries d'Internet, no hi ha una cultura que faci que els organismes reguladors estatals apliquin les sancions o interpel·lin la seva responsabilitat, assumida en base als codis d'autoregulació.
- ➡ La jurisdicció penal és la més usada perquè les denúncies són gratuïtes, perquè "la porta d'entrada" referent de les dones a la hora de denunciar és una comissaria i perquè el missatge institucional envers la denuncia, incentiva aquest itinerari. Certament el Codi Penal és el que té un ventall més ampli i més ajustat d'infraccions aplicables a les VMD, però en contra partida, els obstacles tècnics com la transnacionalitat, l'anonimat o la dificultat de preservar les proves

digitals, junt amb l'absència de perspectiva de gènere i interseccional dels operadors jurídics, fa que el sistema funcioni com un embut, i són escasses les denúncies que acaben amb una condemna i una reparació.

- ➡ La jurisdicció penal es divideix en tres subespecialitats que suposen infraccions específiques i normes de procediment específiques: el penal general, la violència sobre la dona parella o exparella i la jurisdicció de menors. Una conseqüència important d'aquesta divisió és que només les violències masculistes en l'àmbit de la parella o l'exparella accediran als Jutjats especialitzats de violència sobre la dona.
- ➡ La jurisdicció penal conté algunes falles: aquesta, no contempla com a delictes totes les VMD, per exemple la suplantació d'identitat digital. L'aplicació adequada dels delictes del Codi Penal ve determinada per tres factors clau: la valoració subjectiva de la gravetat dels fets, determinarà que els Jutjats encaixin la VMD en un delictes estàndard o en un delictes lleu o adoptin mesures de protecció durant el procés, o no. La identificació de quin és el delictes més ajustat als fets, també és una falla habitual. La manca de perspectiva de gènere també condiciona l'aplicació dels delictes, per exemple quan s'han d'interpretar termes sociològics continguts al delictes, com el de la gravetat de l'alteració greu de la vida quotidiana de la dona.
- ➡ Molts dels delictes de nova generació aplicables a les VMD, introduïts al Codi Penal el 2015, han suposat discussions interpretatives que s'han allargat anys, fins que els alts tribunals, el 2020 i el 2021 han assentat interpretacions autoritzades que han acabat amb la inseguretat jurídica al voltant d'aquests delictes. Aquestes discussions interpretatives, molt impregnades per la manca de perspectiva de gènere, han abocat a la inaplicació de certs delictes, com el del ciberassetjament o el de la divulgació no consentida de continguts íntims.
- ➡ Les escasses sentències condemnatòries que es dicten no es preocupen de la eliminació dels continguts perjudicials i massa sovint no contempnen indemnitzacions o les indemnitzacions que contempnen són irrisòries, perquè no tenen criteri ni perspectiva de gènere ni interseccional per avaluar els danys derivats de les VMD.
- ➡ Els operadors jurídics no estan preparats per les VMD, els cossos policials no identifiquen quines són les actuacions prioritàries que han

de dur a terme, com la de la preservació de la prova i no articulen actuacions que la pròpia legislació els permet. Els metges i metgesses forenses no saben avaluar els impactes de les VMD.

- ➡ Els mecanismes de protecció penal, estan dissenyats per les VM analògiques, per exemple, no existeix una avaluació del risc digital i les prohibicions de comunicació no contemplen les noves formes d'interacció, en part automatitzades. Les mesures de protecció de la Llei d'Enjudiciament Criminal, a dia d'avui, no contemplen la eliminació o bloqueig de continguts de forma urgent.
- ➡ La jurisdicció civil, té una òptica molt patrimonial, enfocada a la reparació econòmica, però manca de perspectiva de gènere, interseccional i de drets. És una jurisdicció que comporta el risc d'haver d'abonar les costes judicials de la part contraria si els Tribunals no donen la raó, motiu pel qual no és una alternativa aconsellable.
- ➡ En l'àmbit laboral, el ciberassetjament s'enfoca des de dues vessants: la de l'incompliment de la normativa de prevenció de riscos laborals, i la de l'assetjament sexual o per raó de sexe (i altres motius, com la LGTBIQfòbia). Per fer front a aquestes violències, es compta amb els mecanismes disciplinaris de la pròpia empresa si l'assetjador és un treballador i si el responsable és un càrrec de la empresa, amb la denuncia davant de la Inspecció de Treball o la litigació davant de la jurisdicció laboral. L'efectivitat d'aquestes mecanismes, a dia d'avui, depèn massa de la sensibilitat de les professionals involucrades en el cas concret. Si es judicialitza el ciberassetjament, els procediments legals laborals, tampoc tenen perspectiva de gènere.
- ➡ La incorporació de la cultura de preservació de la prova digital és clau per a la viabilitat dels processos judicials. Aquesta ha de ser incorporada per la societat, però sobretot pels operadors jurídics.
- ➡ La legislació sobre drets de les víctimes no contemplen els delictes digitals, i en concret les VMD.
- ➡ La judicatura, la Fiscalia i els Lletrats i Lletrades de l'Administració de Justícia, dels Jutjats de Violència contra la Dona, no tenen formació específica sobre VMD i preservació de la prova digital.

Consideracions sobre política criminal

- ➡ L'abordatge de les VMD s'ha de fer des d'una perspectiva de drets i no securitària. La finalitat de totes les mesures ha de ser reconèixer l'impacte individual i col·lectiu de les VMD en els drets fonamentals de les dones i la de l'apoderament de les dones i de les nenes per a romandre i reapropiar-se d'Internet i de les TIC en general. Les campanyes han d'interpel·lar la responsabilitat de qui causa les violències i no de qui les enfronta.
- ➡ Cal incorporar la perspectiva interseccional i entendre que les VMD afecten, es vehiculen i impacten de forma diferenciada en les dones segons d'altres característiques com l'edat, l'origen, la preferència sexual entre moltes altres.
- ➡ L'abordatge de les VM en general i de les VMD en particular, passa per un treball conjunt des de les institucions, la societat civil organitzada i el sector privat. Són particularment importants els espais de trobada entre les institucions, la societat civil i les empreses intermediàries d'internet, com el que es preveu a la llei 17/2020 catalana. Allí poden interpel·lar-se les empreses sobre els criteris de moderació de continguts, per abordar la manca d'eliminació de continguts danyins per les dones com per la eliminació indeguda de continguts o de canals de divulgació de dones individuals i col·lectius. També caldrà abordar l'accessibilitat i efectivitat dels mecanismes de denuncia dels continguts lesius.
- ➡ Cal trobar ponts de comunicació entre les institucions que regulen i dissenyen polítiques públiques sobre VMD i sobre tecnologies. Les primeres manquen de perspectiva digital i les segones de perspectiva de drets, de gènere i interseccional.
- ➡ Cal que tots els operadors jurídics entenguin la necessitat d'abordar les VMD d'acord amb les seves particularitats i considerant la seva gravetat intrínseca.
- ➡ Cal que els sistemes legals, tant de dret substantiu com procedimental, s'adaptin als delictes tecnològics.
- ➡ Cal que la educació en la ciutadania digital sigui una prioritat curricular.

-
- Cal que actors clau com la Inspecció de Treball, els Sindicats, les autoritats de protecció de dades, la Inspecció Educativa, assumeixin la seva quota de responsabilitat envers les VMD.
 - La normativa de VM, la de protecció a la infància i l'adolescència i la de drets LGTBIQ* catalanes preveuen el deure d'intervenció dels i de les professionals per a protegir aquests sectors de la població. Caldria que els protocols i recursos que acompanyen aquest deure d'intervenció, tinguessin una perspectiva digital.
 - Atès que l'aplicació pràctica del Codi Penal, ve travessada per tants obstacles i aboca a resultats tan poc eficients, ens podem plantejar el prioritzar l'aplicació de les infraccions administratives de lleis genèriques com la Llei 19/2020 de prohibició de tracte discriminatori o la Llei 11/2014 LGTBIQ*.
 - La promulgació legislativa actual, està contemplant la vessant digital en previsions específiques o delictes específics, però no està contemplant la perspectiva digital de forma transversal en el redactat de la integritat de la llei.

CONCLUSIONS FINALS

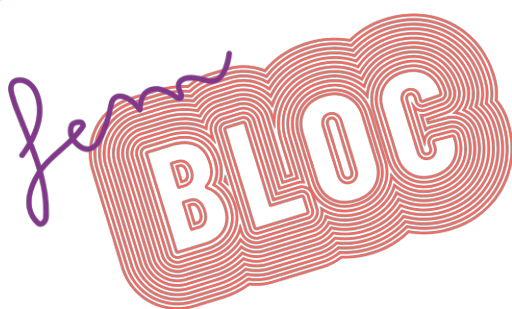
El present marc conceptual ens aporta elements de reflexió des d'una mirada interdisciplinària al fenomen de les violències masclistes digitals que ens permet assentar unes bases per encarar la propera fase del projecte de creació d'una línia d'atenció feminista interseccional orientada a persones que confronten VMD a Catalunya.

L'abordatge de les violències masclistes digitals avui dia és encara incipient, existeix un reconeixement de la problemàtica en l'àmbit internacional i estatal, i en el context català tenim la reforma de Llei 5/2008 del dret de les dones a erradicar les violències masclistes del 17 de desembre de 2020, que de manera pionera inclou les violències masclistes digitals com a forma i com a àmbit. Però encara ens trobem en un moment inicial associat a molts buits i a molts reptes, que precisa amb certa urgència de compromís polític i d'accions coordinades i proactives per part de la diversitat d'actors interpel·lats: governs e institucions, acadèmia, operadors jurídics, sector privat i societat civil organitzada.

Ens trobem amb una manca de definició internacional unificada de les violències masclistes digitals i amb pocs estudis i dades sistemàtiques que recullin l'abast del fenomen. També amb un marc legal internacional i estatal insuficient i molt fragmentat i amb una inexistent responsabilitat de les plataformes mediàtiques per fer front a les VMD.

Cal un abordatge sistèmic que adopti una perspectiva interseccional que posi l'accent en l'eliminació de la bretxa digital i els estereotips de gènere i les normes socials negatives i que adopti el ferm compromís de transformar les estructures socials i econòmiques que sustenten i perpetuen aquestes violències. Cal també, una interpel·lació més contundent per part dels governs i les institucions a les empreses intermediàries de xarxes socials i internet per a que s'instaurin mecanismes de prevenció i resposta de les violències que hi tenen lloc en els seus espais digitals. Finalment, continua sent crucial l'enfortiment del feminisme a la nostra societat i, específicament, dels ciberfeminismes que actuen en xarxa i en les xarxes.

FemBloc és una proposta que intenta, des de les nostres capacitats i possibilitats, contribuir a la resposta d'aquest tipus de violències de manera holística e interdisciplinària, incorporant una anàlisi estructural del fenomen i una mirada des de la perspectiva feminista interseccional de la seguretat digital, legal i psicosocial per al seu abordatge.

twitter
@fembloc_

web
www.fembloc.cat